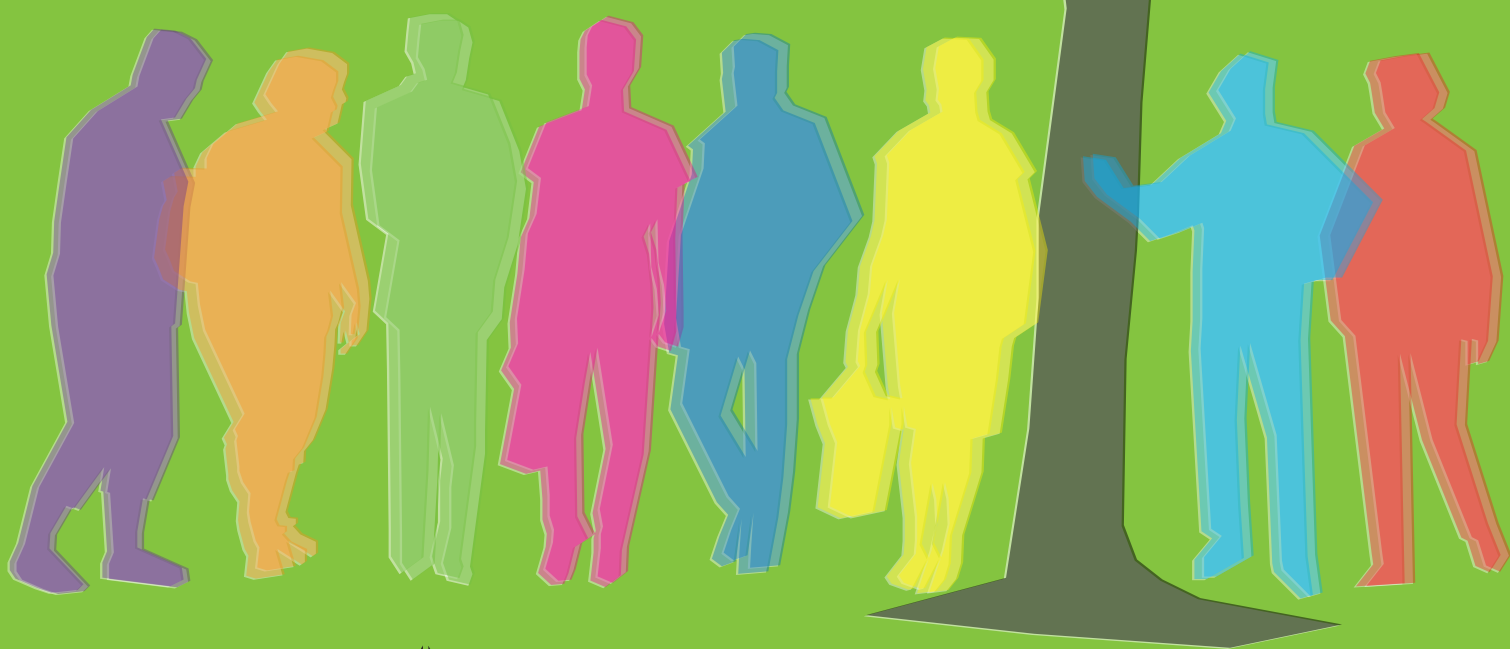

Grönt perspektiv på planering!

- Ortsanalys med grönt perspektiv,
exemplet Örkelljunga

M A R I A   B R I N K

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Landskapsarkitektprogrammet
Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp, 2009

Grönt perspektiv på planering!

- Ortsanalys med grönt perspektiv,
exemplet Örkelljunga

**Planning with a green point of
view!**

- Analysis of villages with a green
point of view, Örkelljunga as
example

Maria Brink

Fotografier och illustrationer av författaren där inget annat anges.

Handledare Karl Lövrie, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp,
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap,
område Landskapsarkitektur

Biträdande handledare Gertrud Richter, Örkelljunga kommun

Examinator Gunilla Lindholm

Biträdande examinator Anna Peterson

Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp, Fakulteten för landskapsplanering,
trädgårds- och jordbruksvetenskap, område Landskapsarkitektur

Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp, 2009

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Examensarbete för landskapsarkitekter, Landskapsplanering EX0376,
30 hp, Avancerad E-nivå

Nyckelord: landskapsplanering, ortsanalys, landskapsanalys,
grönstrukturplanering, hållbar stadsutveckling, glesbygdsutveckling,
kommunal planering, samhällsplanering, Örkelljunga.

Keywords: landscape planning, landscape analysis, green structure plan-
ning, sustainable urban development, countryside development, planning
in municipality, urban planning, Örkelljunga.

Förord

Jag har under hösten 2008 och våren 2009 arbetat med mitt examensarbete som handlar om planering utifrån *grön ortsanalys*, applicerat på Örkelljunga samhälle. Örkelljunga kommun är min hemkommun och därför har det varit särskilt intressant och roligt att arbeta med samhället. Examensarbetet omfattar 20 veckors arbete och avslutar min utbildning till landskapsarkitekt på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp.

Jag vill tacka Karl Lövré på fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap i Alnarp som varit min huvudhandledare under tiden för examensarbetet.

Gertrud Richter, som är stadsarkitekt i Örkelljunga kommun, har som biträdande handledare stöttat mig i mitt arbete. Gertruds personlighet och engagemang har inspirerat mig och hennes handledning har varit avgörande för mitt examensarbete. Tack Gertrud för din hjälp!

Karttekniker Pauline Pertoft i Örkelljunga kommun har hjälpt mig med kartmaterial. Tack Pauline! Tack också till er som har ställt upp på intervju eller på annat sätt hjälpt mig i mitt examensarbete.

Jag hoppas att mitt arbete skall vara till nytta och glädje!

Alnarp i maj 2009

Maria Brink

Sammanfattning

Ofta sätts grönt i motsats till bebyggt, men om det gröna istället ses som en del av bebyggelsen och samhället underlättas planeringen och resultatet blir mer komplett. Examensarbetet strävar efter att uppnå ett tillvägagångssätt som ser analytiskt på samhällen i ett sammanhang; med grönt, blått, grått och alla andra färger som tillsammans utgör helheten.

Examensarbetet ska kunna användas som underlag för arbeten med fördjupade översiktsplaner och detaljplaner i Örkelljunga kommun. Målgrupp för arbetet är dels de som arbetar med planeringsfrågor och gröna frågor i Örkelljunga kommun, men även andra planerare som arbetar med ortsanalyser och landskap.

Litteratur inom området grön samhällsplanering har studerats och 30 analysmetoder har utvärderats. Den analys som utformats och använts i arbetet är en hopslagning av tio metoder och har inneburit litteraturstudier, skisser, intervjuer och fältarbete. De tio metoderna är medvetet utvalda för att tillsammans bilda en så heltäckande och rättvisande bild av samhället som möjligt. Aspekter som tas särskilt hänsyn till är framförallt hur metoden behandlar grönstruktur, men också till exempel i vilken skala metoden tillämpas.

Den sammansatta analysen "*Ortsanalys med grönt perspektiv*" appliceras på Örkelljunga. Under rubrikerna: geografi, topografi, historia, grönstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social och ekonomisk struktur och slutsats formuleras ortsanalysen enligt de uppgifter som kommit fram genom de valda metoderna. Resultatet blir en ortanalys som fokuserar på olika strukturer - var för sig och som helheter. Meningen är att det gröna inte ska försummas och marginaliseras som en bakgrund till hus och vägar, utan att det ska lyftas fram som en struktur lika viktig som de andra.

Abstract

Often, the green is handled as an opposite to the built, but if it could be seen as a part of the built and the society, the planning will be easier to handle. The thesis work wants to create a method that treats villages in an analytic way in a context; with green, blue, grey and all the other colors that together are the completeness.

This master's thesis is made to be used as foundation in detail planning in the municipality of Örkelljunga. Target audience is on one hand those who work with planning and green matters in Örkelljunga municipality, but also other planners who work with landscape.

Literature in the field of green city planning has been studied and 30 methods for analysis have been valued. The method for analysis that has been used in this work is a merging of ten different methods and has included literature studies, sketches, interviews and work on spot. The ten methods are consciously chosen to together make one comprehensive and true image of the village, as far as it is possible. Angles that are valued are above all how the method is working with green structure, but also for example in which scale the method is applicable.

The merging of methods in the "*Analysis of villages with a green point of view*" is used on Örkelljunga. The analysis of the village is written in order to present the facts that the chosen methods has brought. The facts are presented below the head-lines; geography, topography, history, green structure, water structure, house structure, infrastructure, social and economical structure and conclusion. The result is an analysis of a village with a focus at different structures - one by one and as a whole. The aim is to not neglect and marginalize the green as a background to houses and roads, but to highlight the green structures just as important as the others.

Innehållsförteckning

Inledning.....11

Bakgrund.....12

Mål.....13

Arbetssätt.....13

Avgränsningar.....15

Ortsanalys med grönt perspektiv.....17

Analysmetoder, presentation och diskussion.....17

Benchmarking 17

Berättarcafé 18

Bjuda in personer utifrån 18

Enkäter 19

Estetisk byutformning 19

Framtidsverkstad/charette 20

Intervjumetoder 20

Karteringsmetoder 21

Kevin Lynch, “the image of the city” 21

Kip (kulturmiljön i planeringen) 22

Kommunatlas (SAVE) 22

Kulturmiljöanalys 22

Kvalitativ stedsanalys 23

Landscape character assessment 23

Natur- och landskapsanalys 24

Rationell platsanalys 24

Realistisk byanalys 24

Referensgrupper 25

Rundvandring 25

Scenarioanalys 25

Sociokulturelle studier av steder og stedsutvikling 26

Stadsbildsanalys 26

Statistik 27

Studiecirkelar kring ortens utveckling 27

SWOT-analys	27
Tidsgeografin	28
Trafik för en attraktiv stad, TRAST	28
Trendanalys	28
VRIO-analys	29
Öppna möten	29

Analysurval.....	30
------------------	----

Ortsanalys av Örkelljunga med grönt perspektiv.....35

Geografi.....	35
---------------	----

Topografi.....	36
----------------	----

Historia.....	40
---------------	----

Grönstruktur.....	46
-------------------	----

Tätortsnära gröna strukturer	48
------------------------------	----

Bostadsnära gröna strukturer	50
------------------------------	----

Vattenstruktur.....	56
---------------------	----

Husstruktur.....	58
------------------	----

Infrastruktur.....	60
--------------------	----

Social och ekonomisk struktur.....	62
------------------------------------	----

Viktiga platser	67
-----------------	----

Promenadvägar	68
---------------	----

Mötesplatser	69
--------------	----

Hinder	70
--------	----

Områden	71
---------	----

Slutsats.....	72
---------------	----

Reflektion.....76

Källor och litteratur.....82

Inledning

“Grönt är skönt” är ett klassiskt ordspråk, som kan bekräftas av miljöpsykologisk forskning¹. Grönt förknippas med trädgårdarnas gräsmattor, alléernas träd och skogens mossor, som alla är positiva gröna element som finns i och i närheten av våra samhällen. Detta arbete tar sin utgångspunkt i frågeställningen: *Hur kan man inom hållbar planering ta till vara på de gröna elementen och aktivt använda dem som stadsbyggnadselement?*

Samhällen kan ses som olika strukturer - grönstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur. Hur strukturerna fungerar tillsammans och skapar samhället är resultatet av planering genom århundraden. När vi planerar för framtidens hållbara samhälle har vi dessa strukturer som utgångspunkt. Det är vårt ansvar som planerare att ta vara på kvaliteter och lösa problem för framtiden.

Husstruktur används genomgående i detta arbete som ett begrepp för att beskriva strukturen som utgörs av huskroppar och grönstruktur används för att beskriva strukturer som utgörs av gröna element. Ofta sätts grönt i motsats till bebyggt, men om det gröna istället ses som en del av bebyggelsen och samhället underlättas planeringen. De gröna elementen blir på så vis en naturlig del av samhället, som utvecklas i samklang med alla strukturer. De riskeras inte att bli ett tomt “mellanrum” som kan övertas av de andra strukturerna.

Examensarbetet strävar efter att uppnå tillvägagångssätt och metoder som ser analytiskt på samhällen i sitt sammanhang; med grönt, blått, grått och alla andra färger, som tillsammans utgör helheten. Grönt är skönt, framförallt tillsammans med de andra färgerna!

---

¹ Grahn, 1992.

Bakgrund

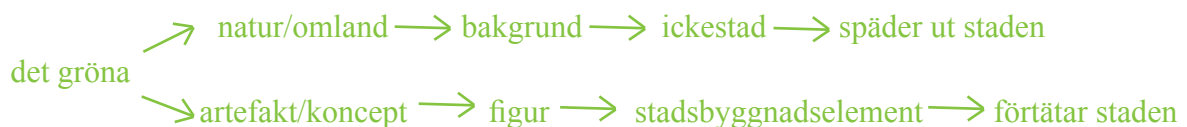
Examensarbetet började med att Örkelljunga kommun i nordvästra Skåne (figur 1), efterfrågade en ortsanalys för Örkelljunga samhälle.

Figur 1. Örkelljunga ligger i nordvästra Skåne.

Örkelljunga har i sin Översiktsplan, *ÖP07*, tagit ställningstaganden på översiktlig nivå när det gäller det gröna.² Örkelljunga kommun har också en Naturvårdsplan från år 1998 som ur ekologisk synvinkel beskriver olika naturområden i kommunen³. Det finns ingen grönstrukturplan för kommunen och ingen tidigare utförd ortsanalys.

Grönplaner och grönstrukturplaner är redskap som ofta använts inom kommunal planering. De representerar ofta det storskaliga, övergripande och sektorsbaserade seendet i planeringen. Begreppen kring dem, och nyttan av dem, beskrivs av bland andra Lundgren Alm och Lövré⁴. Båda efterlyser ett mer integrerande sätt att se på grön planering, som därmed ger de gröna stadsbyggnadselementen en aktiv roll i stadsbyggandet. Hur man ser på det gröna i ett samhälle, särskilt som planerare, kan få avgörande konsekvenser för hur man kan ta till vara på och använda det gröna som stadsbyggnadselement (figur 2).

Figur 2. Hur man ser på det gröna kan få avgörande betydelse för hanteringen av det i en planeringsprocess.
(Ur: Lövré, 2003, sid. 41)

² *ÖP07*, 2008, kapitlet Värdefulla områden och miljöer.

³ Andersson & Johansson, 1998.

⁴ Lundgren Alm, 1996 och Lövré, 2003.

Det gröna i ett samhälle är i verkligheten sällan frikopplat från husstrukturen, eller från de andra strukturerna. Allt hänger ihop i en kontext. I *Ortsanalysen med grönt perspektiv* görs ett medvetet val i att lyfta fram det gröna i sitt sammanhang, men också som del av den sociala organismen som samhället utgörs av⁵.

Mål

Målet med examensarbetet är:

att utarbeta en *ortsanalys med grönt perspektiv* genom att diskutera vilka analysmetoder som är lämpliga och som bäst kan hantera gröna frågor och helheter.

att genomföra en *ortsanalys*, för Örkelljunga samhälle, enligt utvalda metoder.

Examensarbetet ska kunna användas som underlag för kommande arbeten med fördjupade översiktsplaner och detaljplaner i Örkelljunga kommun. Målgrupp för arbetet är dels de som arbetar med planeringsfrågor och gröna frågor i Örkelljunga kommun, men även andra planerare som arbetar med ortsanalyser och landskap.

Arbetssätt

Utgångspunkten till examensarbetet är två böcker, Boverkets "*Lär känna din ort! -metoder att analysera orter och stadsdelar*" och Schibbye och Pålstams "*Landskap i fokus - utvärdering av metoder för landskapsanalys*". Den förstnämnda är skriven 2006, efter ett uppdrag av regeringen för att "*vidareutveckla metodiken för ortsanalyser*"⁶. Syftet med boken är att belysa relevansen av att utföra breda analyser av Sveriges tätorter. I boken presenteras olika metoder som kan användas i ortsanalys med tanken att stimulera framförallt kommuner till att påbörja arbetet med att analysera orter. Schibbye och Pålstams "*Landskap i fokus - utvärdering av metoder för landskapsanalys*" är en rapport från 2001, som Boverket, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet står bakom och

5 Boverket, 2006, sid. 9.

6 Boverket, 2006, sid. 7.

som redovisar metoder för landskapsanalys. Rapporten presenterar framförallt visuella analysmetoder, visar på exempel och utvärderar dem.

Utifrån de ovan nämnda skrifterna utformas i examensarbetet en *ortsanalys med grönt perspektiv* (figur 3). De båda skrifterna presenterar tillsammans 30 olika metoder för ortsanalys och visar exempel på hur de kan användas. Av de 30 metoderna väljs de metoder ut att ingå i *Ortsanalys med grönt perspektiv*, som jag bedömer bäst hantera det gröna och som tillsammans kan ge en helhetsbild av Örkelljunga.

Figur 3. Visualisering av arbetssättet i examensarbetet.

Att arbeta med ortsanalyser förutsätter ett brett synsätt som ser till olika människors behov och önskemål. Boverket nämner i sin bok om ortsanalyser fem olika professioner; arkitekter, planerare, antikvarier, ekologer och kulturgeografer, som tillsammans kan utarbeta ortsanalyser⁷. Landskapsarkitekten nämns inte i samarbetet, men kanske besitter hon den tvärvetenskapliga kunskapsbas som är lämplig vid arbetet med ortsanalysen? Som landskapsarkitekt är du tränad i att se helheter och kontexter; estetik, funktion, kulturhistoria, ekologi och landskaplig förståelse. Ekonomer och sociologer skulle också ha en funktion vid utförandet av ortsanalyser.

Hur en ortsanalys ska genomföras finns det inga regler eller bestämda metoder för. Det går att göra på tusentals olika sätt. I examensarbetet ligger fokus på analysmetoderna - de redskap som utföraren av ortsanalysen har att vända sig till.

⁷ Boverket, 2006, sid. 31.

Avgränsningar

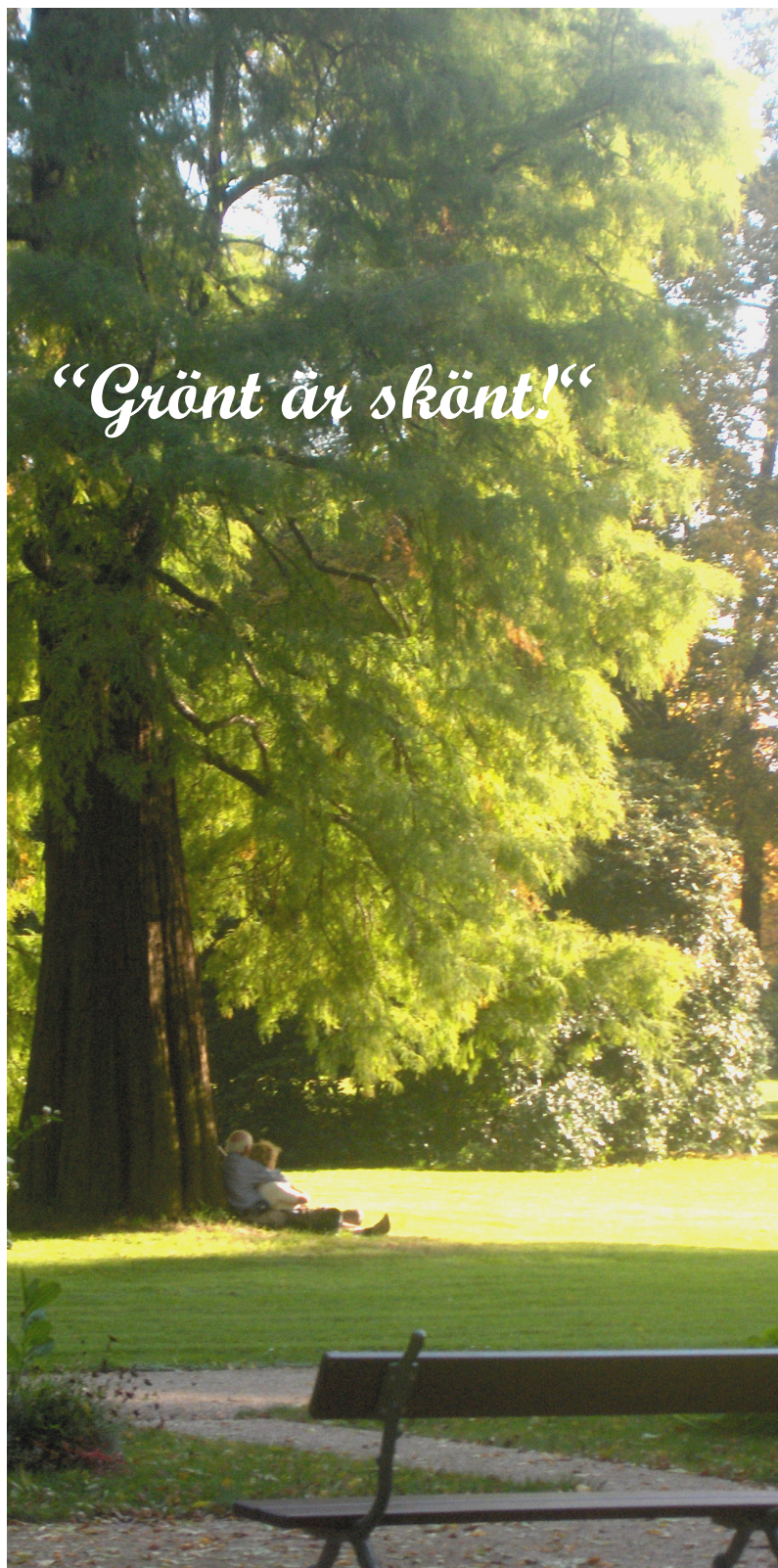
Examensarbetet är avgränsat i tid till 20 veckor.

Analysmetoderna som ingår i arbetet är begränsade till de 30 som presenteras i Boverkets *“Lär känna din ort! -metoder att analysera orter och stadsdelar”* och Schibbye och Pålstams *“Landskap i fokus - utvärdering av metoder för landskapsanalys”*⁸. Det finns andra metoder, men de som presenteras i ovan nämnda litteratur är de mest kända. Litteratur om de 30 metoderna har begränsats till det som står skrivet i de två ovan nämnda böckerna. Vidare fördjupning om metoderna har bara gjorts om metoderna valts ut att ingå i *Ortsanalys med grönt perspektiv* och bara i vissa fall.

Metoderna appliceras endast på *ett* samhälle - Örkelljunga, som får agera försöksort i arbetet.

---

8 Boverket, 2006 och Schibbye & Pålstam, 2001.

Figur 4. Med ett väldigt träd som ryggstöd, sittandes i engelska parken vid Schloß Pillnitz, Dresden, håller säkert detta njutande par med om att "Grönt är skönt!".

Ortsanalys med grönt perspektiv

Analysmetoder, presentation och diskussion

Flera av de kända och flitigt använda metoderna för analys av ort och landskap kan, beroende på hur de utförs, vara goda underlag för planering. En del fokuserar på landskap och natur, medan andra fokuserar mer på människor och kultur. De metoder som nämns i Boverkets *“Lär känna din ort! -metoder att analysera orter och stadsdelar”* och Schibbye och Pålstams *“Landskap i fokus - utvärdering av metoder för landskapsanalys”* presenteras och diskuteras i alfabetisk ordning på följande sidor.

Benchmarking

Presentation: Metoden benchmarking innebär att orten mäts och jämförs mot andra orter som bedöms vara “de bästa”. Målet är att utveckla och effektivisera den egna orten. Ett handlingsprogram upprättas sedan för att uppnå samma nivå som “de bästa” orterna.⁹

Diskussion: Metoden benchmarking innebär ett elitistiskt och tävlingsinriktat handlande gentemot andra orter. Den tar liten hänsyn till varje ors specifika kvaliteter och egenskaper. Givetvis sneglas det inom kommunal planering på grannorter för förebilder, men att helt och hållet beskriva vem man är genom att jämföra sig med andra är ingen lösning. Det kan också vara svårt att hitta en ort som generellt kan representera “det bästa”, då det kan råda delade uppfattningar om vad som är bra. Metoden kan användas för arbete med gröna frågor, såväl som med andra frågor.

---

⁹ Boverket, 2006, sid. 46.

Berättarcafé

Presentation: Deltagarna i ett berättarcafé både berättar och lyssnar och på så vis uppnås en kollektiv kunskapsbas om orten. Berättarcaféet skiljer sig från ett regelmässigt möte på det vis att det är mer spontant och bygger på ett friare kunskapsutbyte.¹⁰

Diskussion: Metoden är sympatisk och har en demokratisk prägel, då allmänheten får framföra sin bild och sina kunskaper. Nackdelen kan vara att det blir svårt och tidskrävande att protokollföra, dokumentera och analysera all kunskap. Metodens utfall är beroende av gruppkonstellationen. Det är viktigt att alla känner sig säkra och att ingen dominerar samtalet för mycket. Om berättarcaféets deltagare besitter kunskaper i de gröna frågorna kan metoden vara värdefull i en ortsanalys med grönt perspektiv.

Figur 5. Att bjuda in personer utifrån kan vara en god idé, särskilt om orten har stor turistnäring.

Bjuda in personer utifrån

Presentation: Hur upplever man orten som besökare? Den bild som den boende har av sitt samhälle stämmer kanske inte med den bild som en tillfällig besökare har?¹¹

Diskussion: Det kan vara en god idé att fråga den tillfällige besökaren om orten, särskilt om det är en ort som har stor turistnäring. Framförallt är orten till för dem som bor och verkar i den, men också den tillfällige gästens bild och upplevelse spelar roll. Om frågorna har grön prägel kan metoden ge översiktlig information om hur grönstrukturen i orten upplevs. Metoden kräver mycket tid och flera deltagare för statistisk riktighet.

¹⁰ Boverket, 2006, sid. 40.

¹¹ Boverket, 2006, sid. 41.

Enkäter

Presentation: Enkätundersökning kan användas för att få en beskrivning av förhållandena på orten, som kompletterande information till övrigt statistiskt material.¹²

Diskussion: Liksom metoden berättarcafé (sid. 18) och andra metoder där allmänheten f r medverka för analysen en bredare och mer allmän grund än en t janstemannahandling. Enkätmetoden kan vara ett bra redskap i ortsanalysen som ska ge en bred bild av orten med information om alla strukturer. Nackdelen med enkätmetoden  r att svaren blir ett statistiskt material (ja/nej/bra/dålig etc.). Ofta kan det vara en fördel att f a ett mer uttömmande svar på en viktig fråga. Nackdelen är också att det behövs ett stort underlag för att enkätundersökningen ska bli statistiskt korrekt. Ett tidskrävande moment i metoden är att analysera och bearbeta informationen som enkäterna ger.

Estetisk byutformning

Presentation: Estetisk byutformning  r en visuell analysmetod, utarbetad av Thomas Thiis-Evensen, som  r tänkt att tillämpas före planläggning. Metoden bygger på en indelning av platser i tre rumsniv er som är beroende av varandra: landskapet som orten ligger i, bebyggelsen som orten består av och möbleringen av ortsrummen.¹³

Diskussion: I denna indelning finns en problematik, då landskapet ses som bakgrunden och bebyggelsen som motivet. I en *ortsanalys med grönt perspektiv*  r det av stor betydelse hur man ser på grönskan. Om det gröna ses som en bakgrund och bebyggelsen som motiv värderas det gröna automatiskt lägre än det byggda.

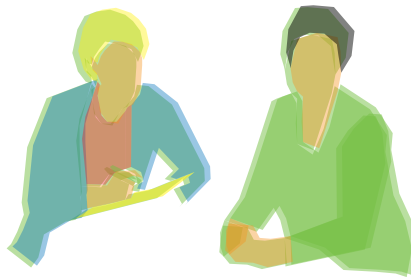
12 Boverket, 2006, sid. 41.

13 Boverket, 2006, sid. 35.

Framtidsverkstad/charette

Presentation: Målet med metoden är att gå från negativa bilder och vidlyftiga visioner till positiva och konkreta handlingsförslag. Detta görs genom att en bred skara människor under en koncentrerad period (cirka två dagar) samlas för att genomföra målet.¹⁴

Diskussion: Fördelarna är att flera personers handlingskraft kan göra stort avtryck och ge ett bra resultat. Det finns en svårighet att samla den breda skaran på en plats under så lång tid som krävs. Metoden är resurskrävande. Om fokus i metoden ligger på orten i sin helhet, med alla strukturen kan metoden vara givande.

Figur 6. Genom intervjumetoder kan olika individers kunskap och upplevelser samlas till en kollektiv samverkande grund.

Intervjumetoder

Presentation: Genom intervjuer samlas olika individers kunskap och upplevelser till en kollektiv samverkande grund. Personer med olika ålder, bakgrund, intressen och livsstil intervjuas gällande orten. Frågor som kan ingå i intervjun är till exempel: *Är du bofast på orten? Vad behövs för att du ska trivas i din ort? Vad skulle du sakna om du flyttade från orten? Vilka kvaliteter har orten? Vilka brister har orten? Vad kännetecknar orten? Vad karaktäriserar de som bor här? Mentalitet? Känner du dig trygg i orten?*¹⁵

Diskussion: Fördelarna är att den som intervjuas säkert får fört fram sin talan och att det blir ett djup i diskussionen och i svaren. Nackdelen är att det är tidskrävande.

¹⁴ Boverket, 2006, sid. 39.

¹⁵ Boverket, 2006, sid. 38.

Karteringsmetoder

Presentation: Under exempelvis intervju eller berättarcafé delas grundkartor ut, som deltagarna skissar upp sina rörelsemönster och upplevelser på. Karteringsmetoden kan också ha visionär prägel och deltagaren kan skissa vad de önskar ska hända i framtiden. Frågor som kan besvaras genom kartering är till exempel: *Var är du gärna? Var undviker du att vara? Pendlig - Var bor du? Var arbetar du? Var är du på din fritid? Var handlar du? Hur förflyttar du dig? Fungerar kommunikationerna?*¹⁶

Diskussion: Fördelarna är att deltagaren tillåts uttrycka sig såväl grafiskt som vokabulärt och på så vis har större möjlighet att framföra sina tankar. Intervjun eller berättarcaféet får något att hänga upp lösa funderingar på. Det är ett krav att deltagaren kan läsa kartor.

Figur 7. Den mentala kartbilden kartläggs i Kevin Lynch, "the image of the city".

Kevin Lynch, "the image of the city"

Presentation: Kevin Lynchs analysmetod tillhör en av de mer kända. Hur människor upplever olika platser kartläggs genom mentala kartor. Orientering och identitet klargörs genom de fem baselementen; landmärken, stråk, noder, barriärer och områden. Metoden består av två delar, systematisk fältstudie och intervju, och är därigenom en vinklad hopslagning av natur- och landskapsanalysmetoder, intervjumetoder och karteringsmetoder. I den systematiska fältstudien identifieras stråk, landmärke, barriärer, noder och områden. Samhällets styrkor och svagheter problematiseras. Intervjun är uppbyggd kring kartskisser som får den intervjuade att bidra med en mental bild av samhället.¹⁷

¹⁶ Boverket, 2006, sid. 39.

¹⁷ Lynch, 1975, sid. 155-156.

Diskussion: Metoden har fått stor genomslagskraft. Lynch-metoden är klassisk inom planering och klargör sambandet mellan upplevelse och verklighet. Metoden är handfast och innehåller klara delmoment, vilket bidrar till ett enklare genomförande. De gröna frågorna kan få fokus i metoden, men det är framförallt helheten som behandlas.

Kip (kulturmiljön i planeringen)

Presentation: Kip är en dansk metod i tre steg; översiktlig karaktäristik av landskapet och kultur-arvet, inventering av historiska element och kulturmiljöer, avgränsning av värdefulla miljöer och prioritering av insatser. Analysmetoden är i huvudsak fokuserad på historia och kulturmiljö.¹⁸

Diskussion: Metoderna Kip och realistisk byanalys (sid. 24) påminner om varandra, då båda talar om de historiska värdena och båda har avsnitt som handlar om att avgränsa miljöer. Eftersom metoden fokuserar på bevarandefrågor i huvudsak måste den, för att ge en bild av helheten, kompletteras med en visionär metod.

Kommunatlas (SAVE)

Presentation: Arkitektonisk analys utarbetad i Danmark, som analyserar olika värden; arkitektoniska, miljömässiga, autenticitet och tillstånd på en skala från 1-9.¹⁹

Diskussion: Metoden är mer fokuserad på att bevara än att utveckla, vilket kan vara en nackdel. Det är en analysmetod som lämpar sig för arbete med bevarandeplaner och som kanske är mer använd på enskilda byggnadsobjekt än på landskapliga helheter. Metoden skulle kunna vara en del av ortsanalysen, men kan omöjligt utgöra hela.

Kulturmiljöanalys

Presentation: Kulturmiljöanalys är en norsk metod som utvecklats ur flera andra metoder, däribland realistisk byanalys (nästa sida). Metoden har en konsthistorisk prägel. Som namnet antyder fokuserar den på historiska miljöer, som värderas i egenskaper och kriterier.²⁰

¹⁸ Schibbye & Pålstam, 2001, sid. 21.

¹⁹ Boverket, 2006, sid. 35.

²⁰ Schibbye & Pålstam, 2001, sid. 13.

Diskussion: Kan tillsammans med en mer framåtsträvande metod utgöra en del av en ortsanalys. Utföraren av analysen bestämmer själv fokus och kan välja att fokusera på gröna element och helheter.

Kvalitativ stedsanalys

Presentation: Metoden är utarbetad efter Christian Norberg-Schultz teorier om platsens själ. Han menar att platsens fysiska utformning är sammanflätad med det liv som levs på platsen. Analysen bygger på fyra mänskliga behov: orientering, identifikation, minnen och historia. För att utföra analysen görs kvalitativa kartor och fenomenologiska beskrivningar.²¹

Diskussion: Delar av innehållet i kvalitativ stedsanalys täcks av Kevin Lynch-metoden (sid. 21). Den del som metoden tillför är historia. Det är bra att utgå från människan och de gröna aspekterna.

Landscape character assessment

Presentation: Engelsk metod från år 2000 där landskapskaraktären har en central roll. Med olika underrubriker är huvudrubrikerna karaktärisering och värdering. Karaktärisering är objektivt medan värdering är bedömande.²²

Diskussion: Att skilja på objektivitet och subjektivitet i analyser är viktigt. Metoden, som är förhållandevis ny, fokuserar framför allt på landskap och borde kunna användas i ortsanalyser. Den presentation som ges i Boverkets "*Lär känna din ort! -metoder att analysera orter och stadsdelar*" och Schibbye och Pålstams "*Landskap i fokus - utvärdering av metoder för landskapsanalys*" är alltför kortfattad för att en korrekt bedömning av metoden ska kunna göras.

---

21 Boverket, 2006, sid. 36.

22 Schibbye & Pålstam, 2006, sid. 19.

Natur- och landskapsanalys

Presentation: Natur- och landskapsanalyser är ett samlingsnamn på flera metoder som fokuserar på landskapet. Till denna metodgrupp hör till exempel de traditionella grönstrukturplanerna.²³ I natur- och landskapsanalysen kan till exempel struktur och volymstudier ingå, liksom studier av rumsbildningar och topografi. Även Kevin Lynch "*the image of the city*"-metoden kan räknas in här.

Diskussion: Denna form av analyser skapar en grundmedvetenhet om den fysiska strukturen. Utan sociala dimensioner och kompletterande samverkande metoder resulterar metoden i ett tjänstemannamaterial.

Rationell platsanalys

Presentation: Rationell platsanalys är en metod utvecklad av italienaren Aldo Rossi, som ser arkitektyrket som byggandet av staden över tid. Han förespråkar en historisk kontinuitet. Staden analyseras på tre nivåer: det urbana nätverket, primära element och platsen. Metoden syftar till en förståelse av vilka element som upprätthåller den historiska kontinuiteten i staden.²⁴

Diskussion: Historisk kontinuitet och en förståelse för olika tiders estetik är värdefullt i planering. Analysen kan utföras så att de gröna värdena kommer till sin rätt.

Realistisk byanalys

Presentation: Realistisk byanalys är en norsk metod som ser staden som ett historiskt dokument. De rubriker som behandlas är: historisk bebyggelseutveckling, överordnade strukturella element, bebyggelsestruktur och avgränsning i enhetliga områden.²⁵

Diskussion: Rubrikerna i metoden är relevanta, så länge man ser det gröna som en del av staden och inte exkluderar det till att vara en bakgrund till husen.

---

23 Schibbye & Pålstam, 2001, sid. 11.

24 Boverket, 2006, sid. 36.

25 Boverket, 2006, sid. 37.

Referensgrupper

Presentation: Skönhetsråd, pensionärsföreningar, ungdomsgårdar eller föräldraföreningar kan agera som rådgivare och vägledande referensgrupper.²⁶

Diskussion: Fördelarna är att gruppen redan finns och är lätt att samla. De besitter värdefulla erfarenheter och har ofta gemensamma ståndpunkter i viktiga frågor. Nackdelarna är att gruppen kan få en allt för betydande roll om inte analysen vägs upp genom att part med motsatt intresse får möjlighet att delta. Referensgrupper med grön kompetens kan tillföra mycket i ortsanalysen.

Figur 8. Referensgrupper med grön kompetens kan tillföra mycket i ortsanalysen.

Rundvandring

Presentation: Metoden går ut på att genom en promenad i ett område skapa en bas, sprida eller samla kunskap.²⁷

Diskussion: Metoden kräver engagemang. Det kan vara svårt att entusiasmera till att promenera. Många föredrar att diskutera och bidra med information genom inomhusmöten, men väl ute på promenaden blir mötet ofta minnesrikt! Rundvandringen kan användas i ett specifikt område, men det är svårt att täcka in ett helt samhälle.

Scenarioanalys

Presentation: Metoden är nära besläktad med trendanalysen (sid. 28), men går lite längre. Genom att se på trender inom viktiga områden skapas olika scenarion. De scenarion som skapas ska vara tydliga och förklarande.²⁸

²⁶ Boverket, 2006, sid. 39.

²⁷ Boverket, 2006, sid. 40.

²⁸ Boverket, 2006, sid. 45.

Diskussion: Det kan vara mycket svårt att skapa framtidsscenarion. Lyckas man upprätta ett framtidsscenario som "slår in" har man haft fördelen i att kunna förbereda sig och anpassa sitt handlande i ett tidigare skede. Arbetet med scenarioanalyser görs enklast i enskilda frågor och kan vara svåra att göra heltäckande.

Sociokulturelle studier av städer og stedsutvikling

Presentation: Denna norska metod handlar om hur olika människor uppfattar platser och varför de uppfattar dem så. Dimensioner som studeras är bland annat platsens identitet, känsla och tillhörighet, olika gruppers uppfattningar, intressenter, maktrelationer och sociala nätverk.²⁹

Diskussion: Det är värdefullt att ha ett humanistiskt perspektiv på analyser och det är genom människor som platser blir levande. Att olika människor har olika uppfattningar är en viktig dimension i ortsanalysen. Det är av stor betydelse att sociala aspekter tas till vara.

Stadsbilsanalys

Presentation: Stadsbilsanalysen utarbetades av Michael Trieb 1977. Analysen beskriver hur stadens rum upplevs såväl stilla som i rörelse. Vid registreringen kartläggs landskapsbild, de olika stadsdelarnas funktion och utformning, de olika stadsrummen, samt enskilda byggnader.³⁰

Diskussion: Stadsbilsanalysen som metod påminner om metoden estetisk byutformning, som har liknande underrubriker som studeras. Stadsbilsanalysen har en intressant aspekt som handlar om skillnader av upplevelsen beroende på om man är stilla eller i rörelse, vilket är intressant. De gröna aspekterna flätas på ett positivt sätt in i samhället som helhet i analysen.

---

29 Boverket, 2006, sid. 41.

30 Boverket, 2006, sid. 35.

Statistik

Presentation: Genom statistiskt material fås mycket värdefull information till ortsanalysen. SCB:s kommunfaktablad som innehåller övergripande information kan beställas av kommunen.³¹ Viktiga statistiska uppgifter är till exempel: *antal invånare, åldersfördelning, sysselsättning och pendling.*

Diskussion: Statistik är en självklar faktabas för ortsanalysen. Förutom det statistiska material som finns på kommunen kan ofta GIS-program bidra med statistisk information kopplat till kartor (till exempel: *var bor de flesta äldre i orten? Hur många bor i lägenhet? etc.*)

Studiecirkelar kring ortens utveckling

Presentation: Kunskapen om den egna orten kan struktureras genom olika studiecirkelar. Det är viktigt att så många grupper med olika intressen som möjligt blir representerade.³²

Diskussion: Studiecirkelar kring ortens utveckling kan ha flera fördelar. Det är positivt att samma grupp kan ses vid flera tillfällen, eftersom frågorna då behandlas kontinuerligt under en längre tid av flera väl insatta deltagare. Det kan vara svårt att starta upp och organisera en studiecirkel i de fall då man har ont om tid.

SWOT-analys

Presentation: SWOT-analysen (**S**trength, styrkor; **W**eaknesses, svagheter; **O**pportunities, möjligheter och **T**hreats, hot) syftar till att orten granskas internt och externt. SWOT-analysen avbildas ofta i en matrismodell med fyra rutor som ger överblick av ortens granskning.³³

Diskussion: Metoden är tilltalande då det går att åskådliggöra ortens viktigaste styrkor/svagheter och möjligheter/hot. Det ställer höga krav på användaren att själv kunna upptäcka variablerna.

---

31 Boverket, 2006, sid. 38.

32 Boverket, 2006, sid. 40.

33 Boverket, 2006, sid. 44.

Tidsgeografin

Presentation: Tidsgeografin är en metod där man utgår från människors vardag. Det kan dels göras på så vis att människor för en tidsdagbok och bokför när, var och varför de är på olika platser i orten. Det kan också göras genom en ideal-tidsdagbok där olika människor beskriver när, var och hur de skulle vilja vara på olika platser i orten. Tidsdagboken utgör sedan ett planeringsunderlag i sig, som visar på den fysiska miljöns fördelar och nackdelar, när den utgör ett hinder i vardagen och när den är ett positivt inslag.³⁴

Diskussion: Tidsgeografin verkar vara en metod som i kombination med karteringsmetoden skulle fungera mycket bra i ortsanalysen. Analysen har ett perspektiv från människors vardag och den innehåller den lilla skalan. Tidsgeografin tar ner planeraren till människans skala.

Trafik för en attraktiv stad, TRAST

Presentation: I skriften med namnet “*Trafik för en attraktiv stad, TRAST*”, som Sveriges kommuner och landsting, Banverket, Vägverket och Boverket står bakom, anges en karaktärsbeskrivande handlingsplan indelad i strukturell, rumslig, estetisk, funktionell och social karaktär. Som namnet antyder har TRAST fokus på trafik.³⁵

Diskussion: Metoden är tilltalande då den tar hänsyn till viktiga aspekter i orten och kan anses täcka en helhetsbild.

Trendanalys

Presentation: Trendanalys utförs genom identifiering och kartläggning av trender. Det kan vara förändring i intressen och attityder gällande politik, konsumtion, ekonomi, samhälle eller teknik. Orsaker till och effekter av trenden analyseras.³⁶

Diskussion: Trendanalysen kan vara intressant att genomföra för att få en bild av hur orten utvecklas. Den är tidskrävande och kräver ett statistiskt underlag. Det krävs särskild kompetens som lättast uppnås genom att människor med olika kunskaper samarbetar för att lägga ihop det statistiska materialet till en korrekt trendanalys.

---

34 Boverket, 2006, sid. 41.

35 Boverket, 2006, sid. 36.

36 Boverket, 2006, sid. 45.

VRIO-analys

Presentation: VRIO-metoden (Värde/Valuable, **R**aritet/Rare, Imiterbarhet/Imitate, **O**rganisation/Organization) syftar till att se ortens kvaliteter. Liksom benchmarking (sid. 17) är VRIO-analysen en jämförande metod, kommuner emellan. VRIO-analysen har inte tidigare använts inom samhällsplanering utan inom andra organisationer, men Boverket bedömer att metoden tillsammans med SWOT-analysen skulle ge värdefull information i ortsanalyser.³⁷

Diskussion: VRIO-metoden är en ny metod i sammanhanget och därför något osäker. Det är positivt i metoden att man utgår från varje specifik orts kvaliteter och först därefter jämför med andra. Metodens rubriker är rimliga och tänkbara i ortsanalyser. Det är upp till utföraren att metoden får ett grönt perspektiv.

Figur 9. Genom öppna möten fångas eldsjälarna.

Öppna möten

Presentation: En bred inbjudan till dem som bor och verkar i orten följt av ett öppet möte kan vara ett sätt att fånga eldsjälarna. Om man som projektledare tar hjälp av kommunens informationsansvariga, lokalpress, lokalradio, kommunens hemsida, bibliotek och butiker når inbjudan långt.³⁸

Diskussion: Metoden kräver resurser och planering och ett engagemang från deltagarna. Det kan vara ett bra sätt att få en första kontakt om det inte redan från början är givet var eldsjälarna finns.

³⁷ Boverket, 2006, sid. 43.

³⁸ Boverket, 2006, sid. 40.

Analysurval

Metoderna ses på följande sidor sammanställda i tre tabeller, där de delas in under rubriker: *beskrivande analysmetoder*, *samverkande analysmetoder* och *jämförande analysmetoder*. Beskrivande metoder är oftast visuella metoder som utförs som “tjänstemannahandlingar”. De ger en beskrivande bild av samhället. Samverkande metoder är metoder som involverar människor som kunskapsgivare i arbetet. Jämförande metoder är metoder som beskriver samhället genom att jämföra det med andra samhällen. Minst en metod under varje rubrik bör användas för att ortsanalysen ska ge en heltäckande och flervinklad bild.

Syftet med tabellerna är att få fram de analysmetoder som bäst lämpar sig för att göra en *ortsanalys med grönt perspektiv*. Den information som metoderna ger kan delas in i olika ämnesområden. Dessa är valda för att ge en heltäckande ortsanalys och är valda genom studier av tidigare genomförda ortsanalyser³⁹. Ämnesområdena är geografi, topografi, historia, grönstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur och slutsats. Den högra spalten i analysöversikten visar inom vilket område metoden tillämpas i *ortsanalys med grönt perspektiv*.

---

39 Nilson 2002, Pålstam 2005 och Wirén, 2001.

Beskrivande analysmetoder				
Metod	Fördelar	Nackdelar	Ingår i <i>ortsanalys med grönt perspektiv</i>	Ämnesområde som metoden tillämpas inom i <i>ortsanalys med grönt perspektiv</i>
Estetisk byutformning		Separerande synsätt på det gröna i staden.	-	
Kevin Lynch "the image of the city"	Visuell analysmetod som ger en mångfasetterad helhetsbild.		Ja.	Geografi, topografi, grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur.
Kip (Kulturmiljön i planeringen)		Okomplett då den fokuserar mest på historia.	- (Då Kvalitativ stedsanalys används blir Kip överflödig.)	
Kommunatlas (SAVE)		Okomplett då den fokuserar mest på historia.	- (Då Kvalitativ stedsanalys används blir SAVE överflödig.)	
Kulturmiljöanalys		Okomplett då den fokuserar mest på historia.	- (Då Kvalitativ stedsanalys används blir Kulturmiljöanalys överflödig.)	
Kvalitativ stedsanalys	Tilltalande mänsklig skala, bra innehåll och helhetsperspektiv.		Ja, delvis.	Historia.
Landscape character assessment	Bra rubriker, skiljer på subjektivt och objektivt.	Ny metod.	-	
Natur- och landskapsanalys	Helhetsperspektiv.		Ja.	Geografi, topografi, grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur och infrastruktur.
Realistisk byanalys		Separerande synsätt på det gröna i staden.	-	
Rationell platsanalys		Okomplett då den fokuserar mest på historia.	- (Då Kvalitativ stedsanalys används blir Rationell platsanalys överflödig.)	

Stadsbildsanalys	Skiljer på hur staden uppfattas om man är stilla eller i rörelse.		Ja.	Topografi.
Trafik för en attraktiv stad, TRAST	Tilltalande indelning.	Fokus på trafik.	-	

Samverkande analytiska metoder				
Metod	Fördelar	Nackdelar	Ingår i <i>ortsanalys med grönt perspektiv</i>	Ämnesområde som metoden tillämpas inom i <i>ortsanalys med grönt perspektiv</i>
Berättarcafé		Svårstrukturerat.	-	
Bjuda in personer utifrån	Tillför den tillfällige besökarens perspektiv	Tidskrävande. Flera deltagare krävs för statistisk riktighet.	-	
Enkäter		Ger korta svar. Kräver många deltagare för statistisk validitet.	-	
Framtidsversktad/charette	Ger mycket handlingskraft.	Resurskrävande.	-	
Intervjumetoder	Uttömliga svar.	Tidskrävande.	Ja.	Geografi, historia, grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur.
Karteringsmetoder	Stöd i intervju.		Ja.	Grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur.
Referensgrupper	Lätt att ordna möte.	Kräver flera referensgrupper med olika intressen.	-	
Rundvandring	Ger mer än inomhus.	Kräver engagemang hos deltagaren.	-	
Sociokulturelle studier av städer og stedsutvikling	Kan ingå i intervju-metoden.		Ja, delvis.	Social- och ekonomisk struktur.
Studiecirklar kring ortens utveckling		Tidskrävande organisation.	-	

Tidsgeografin	Kan ingå i intervju-metoden. Har män-sklig skala.		Ja.	Geografi, grönstruk-tur, vattenstruktur, husstruktur, infra-struktur, social- och ekonomisk struktur.
Öppna möten	Lätt att få en första kontakt med eldsjälär.	Tidskrävande organi-sation.	-	

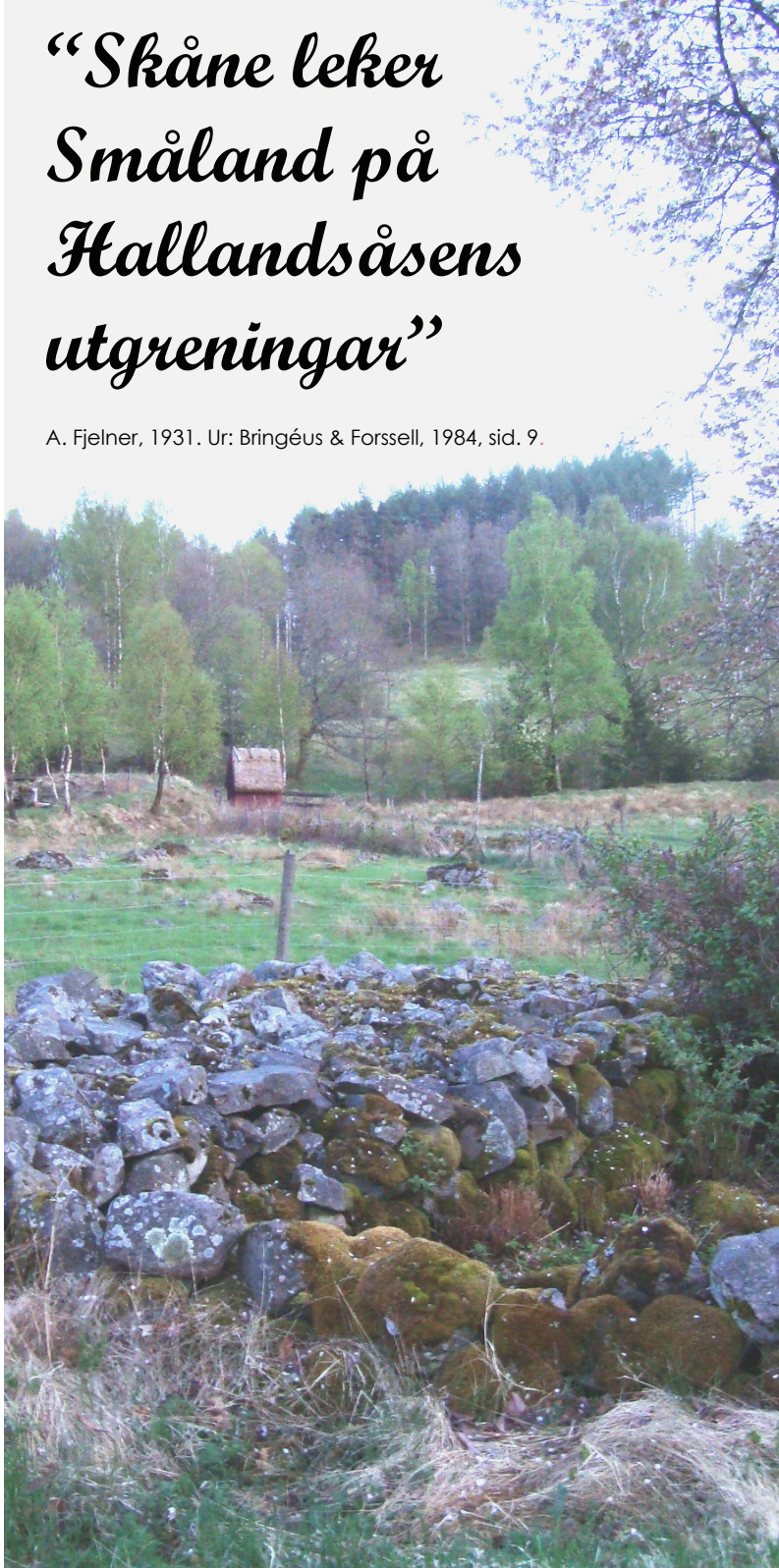
Jämförande analysmetoder				
Metod	Fördelar	Nackdelar	Ingår i <i>orts-analys med grönt perspe-ktiv</i>	Ämnesområde som metoden tillämpas inom i <i>ortsanalys med grönt perspe-ktiv</i>
Benchmarking		Tävlingsinriktad planering som inte tar hänsyn till ortens kvaliteter.	-	
Scenarioanalys	Kan ge indikationer på framtiden.	Svårt att genomföra.	-	
Statistik	Grundfakta. Kan an-vändas på flera sätt.		Ja.	Social- och ekono-misk struktur.
SWOT-analys	Lättöverskådlig.	Svår att genomföra.	Ja.	Slutsats
Trendanalys	Bygger på statistik.	Svår att genomföra.	-	
VRIO-analys	Bra rubriker. Bra synsätt - först internt och sedan externt.	Inte tidigare använd i samhällsplanerings-sammanhang.	-	

Utifrån de tio metoder som valts ut i tabellen ovan utförs *Ortsanalysen med grönt perspektiv* applicerat på Örkelljunga. Resultatet av denna ses på nästkommande sidor under rubriken *Ortsanalys av Örkelljunga med grönt perspektiv*. Denna del är tänkt att kunna fungera fristående som ett material för invånare, kommundienstjänstemän och politiker i Örkelljunga kommun, varför kommentarer kring metoder och arbetssätt inte finns med här. För uppföljning och utvärdering av de olika metoderna som analysen bygger på se istället kapitlet *Reflektion* (sid. 74).

“Skåne leker Småland på Hallandsåsens utgreningar”

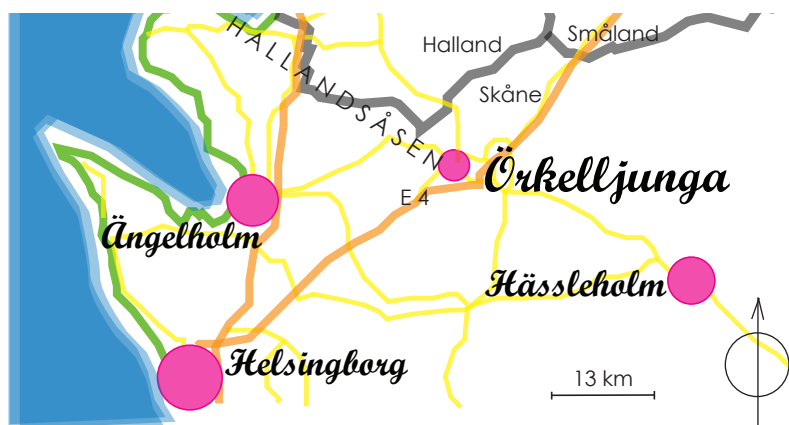
A. Fjelner, 1931. Ur: Bringéus & Forssell, 1984, sid. 9.

Figur 10. Ett parti småländskt landskap på Hallandsåsens östra utpost i skånska Örkelljunga.

Ortsanalys av Örkelljunga med grönt perspektiv

Figur 11. Örkelljunga ligger med pendlingsavstånd till flera städer.

Geografi

I norra Skåne intill motorvägen E 4 och vid Hallandsåsens östra utpost, ligger Örkelljunga (figur 11). Samhället är huvudort i kommunen, som även innehåller orterna Skånes Fagerhult, Skånes Vårsjö, Åsljunga, Tockarp och Eket. Örkelljunga har goda kommunikationer och ligger med pendlingsavstånd till städer som Ängelholm (30 km), Hässleholm (40 km) och Helsingborg (50 km). Grannkommuner är Laholm, Markaryd, Hässleholm, Perstorp, Klippan och Ängelholm. Örkelljunga tillhör växtzon III.

Geografiskt är Örkelljunga en gränstrakt mellan Skåne, Halland och Småland och historiskt också mellan Sverige och Danmark. Lingvistikern Fredrik Lindström frågade sig i sitt skämtsamma, men tankvärda, tv-program "*Svenska dialektmysterier - Del 3 Skåneland*" om gränsen mellan Sverige och kontinenten i själva verket går en bit in i Sverige? I Örkelljunga på Hässleholmsvägen fann han ett korsvirkeshus söder om vägen och ett rött hus med vita knutar norr därom. Här tyckte han sig ha funnit gränsen mellan Sverige och kontinenten.⁴⁰

⁴⁰ <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=45247&a=514637>, 2008-11-19.

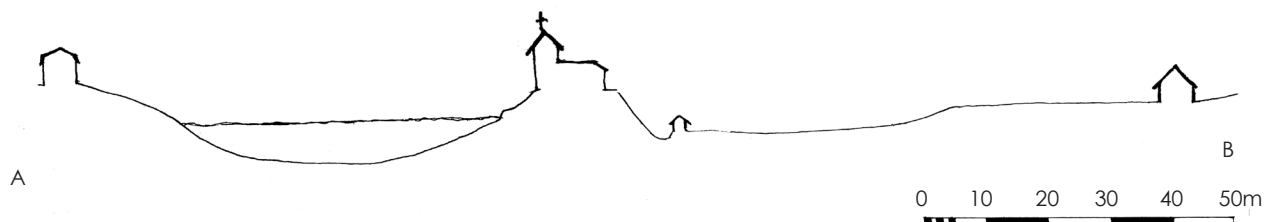
Topografi

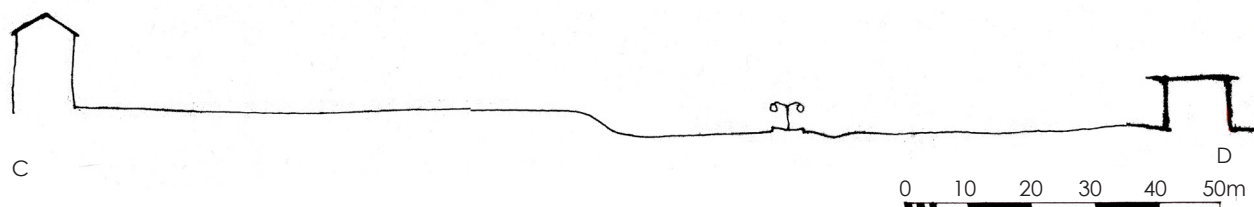
Figur 12. Topografiska rumsbildningar.

Örskelljunga ligger i en svacka i ett kuperat landskap. Det topografiskt varierade landskapet ger olika förhållande för växtligheten och bidrar till Örskelljungas varierande naturtyper. Topografiska variationer innebär naturliga indelningar och rumslighet (figur 12). Om rumsbildningen är konvex krävs i regel mycket större höjdskillnader för att rummet ska uppfattas, än om rumsbildningen är konkav. Skalan och vegetationen spelar också stor roll, en tydlig rumsbildning i en tredimensionell modell uppfattas inte i verkligheten om det är ett mycket stort område eller om det är helt täckt med skog. Detta gäller till exempel Skytteparksområdet, som är en konvex formation, men som inte upplevs som ett rum på grund av vegetation och skala (figur 16, nästa uppslag).

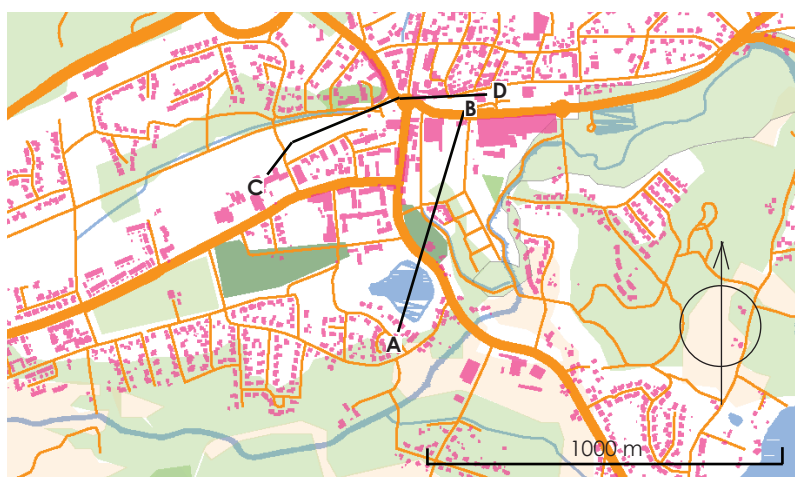
Pinnåns dalgång sträcker sig i nordöstlig-sydvästlig riktning, med ravinartade sluttningar. Landskapet höjs stegvis norrut och söderut från Pinnån som löper genom ortens centrum (figur 18). Järnvägsbanken går i en väst-östlig sänka, väl anpassad i topografin (figur 17). I väst-östlig riktning är det inte så stora variationer, men i nord-sydlig är de desto större (figur 13, 14 och 15).

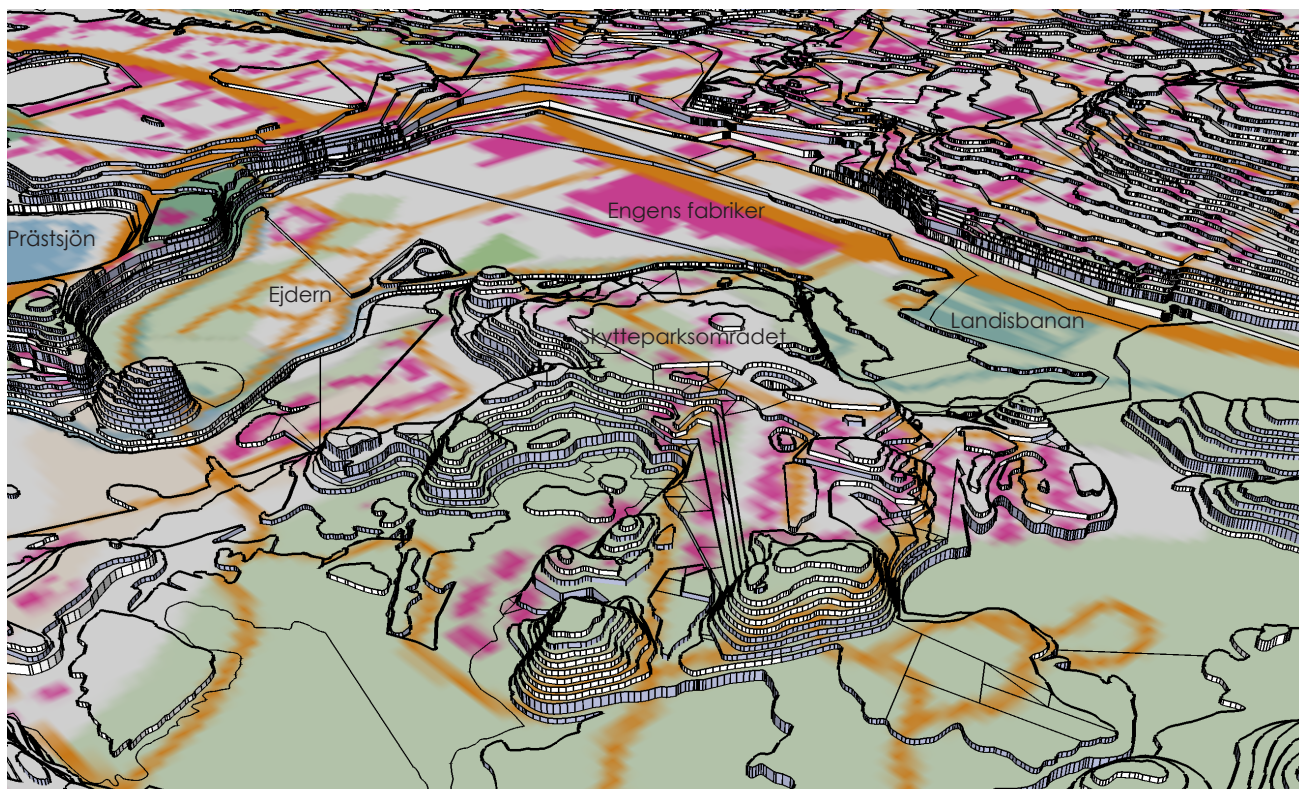
Figur 13. Sektion från söder till norr, från villa vid prästsjön, över prästsjön, genom kyrkan, genom kvarteret Ejdern till Kinarestaurangen.

Figur 14. Sektion från väster till öster, från Kungsskolan, genom Dalen, genom rondellen, över Sven Hjalmarssons plats, till stationen.

Figur 15. Översikt över sektionlinjer. A-B: Prästsjön, kyrkan, kv. Ejdern, Kinarestaurangen (Figur 10). C-D: Kungsskolan, rondellen, stationen (Figur 11).

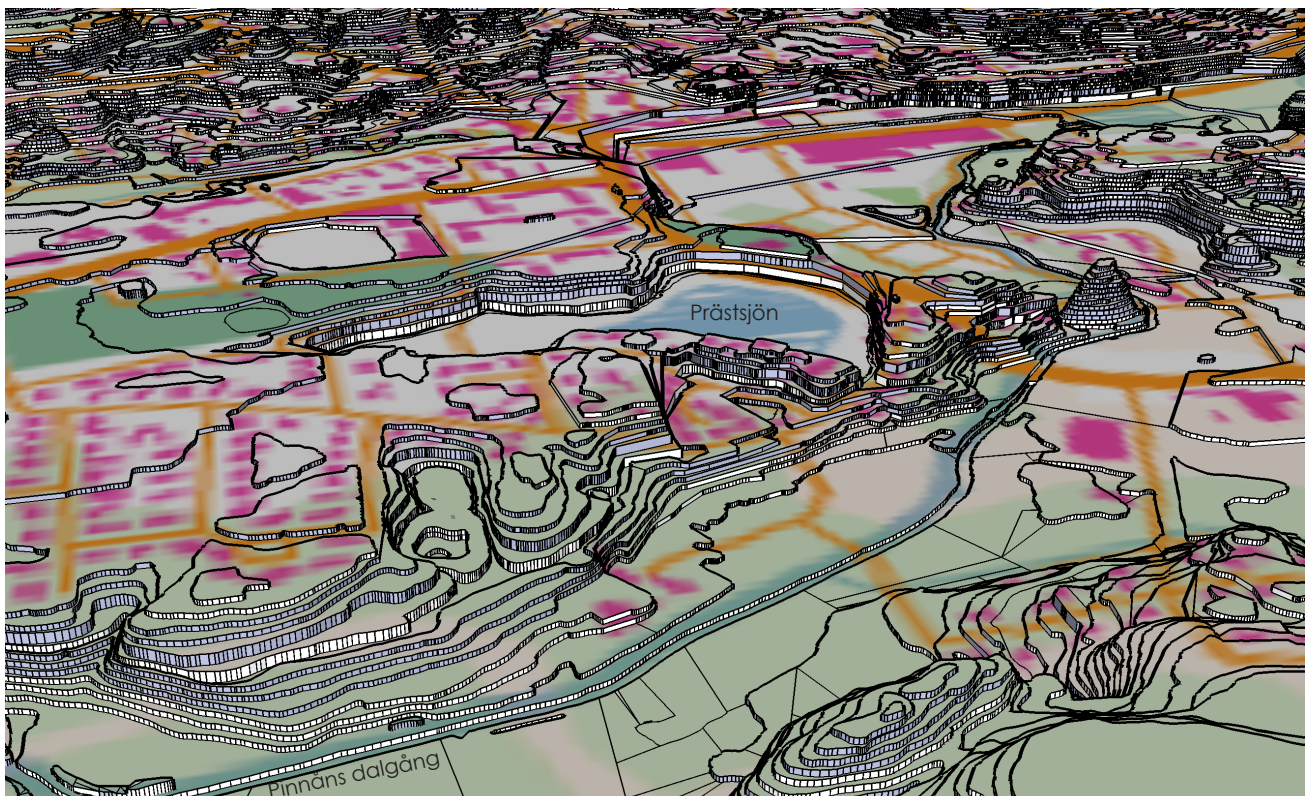
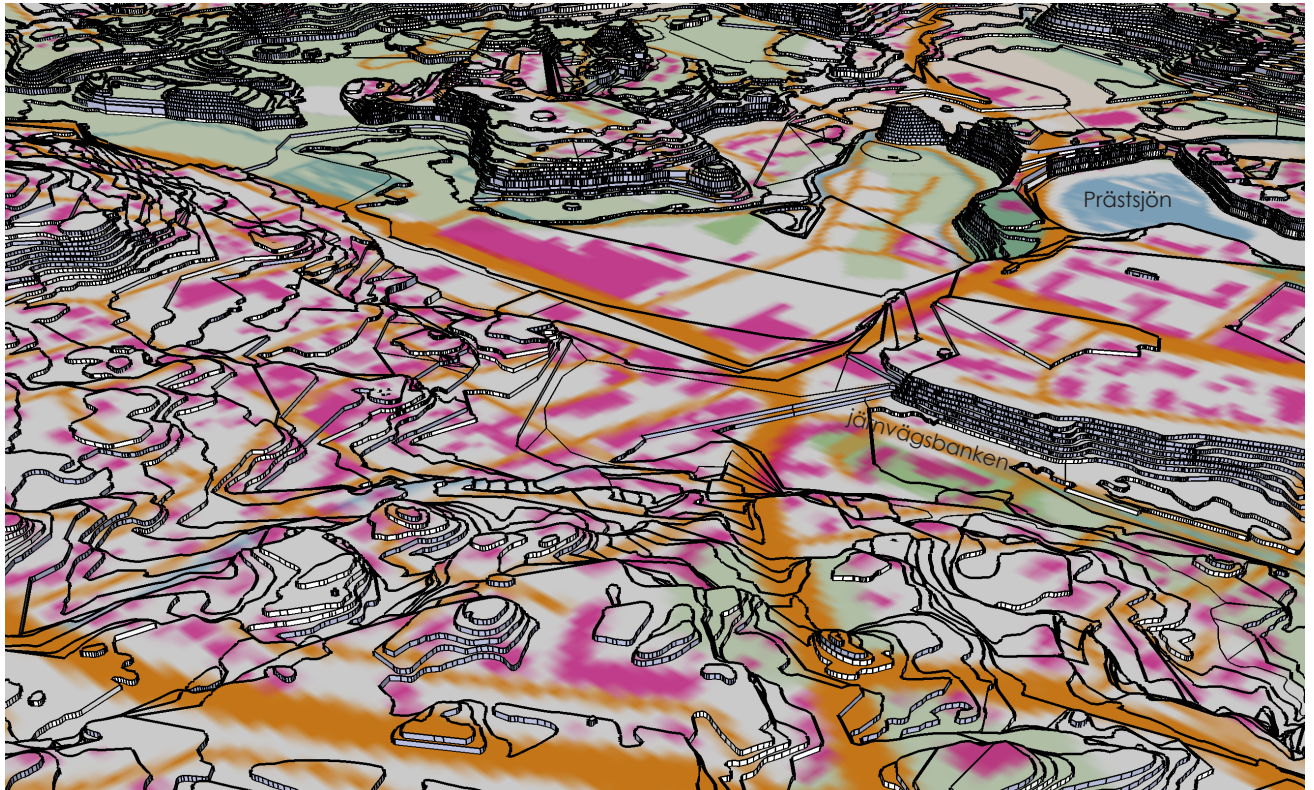
Figur 16. Vy över Örkellunga centrum från sydöst. Skytteparksområdet ses i bildens mitt som en upphöjd formation. Prästsjön ses till vänster i bild och Engens fabriker och Landisbanan norr om Skytteparksområdet är lätta att känna igen.

■ Vattenstruktur
■ Infrastruktur
■ Husstruktur

Figur 17 (höger sida, överst). Järnvägsbanken i centrum, som numera är gång- och cykelväg är tydligt anpassad till Örkellungas topografiska förhållanden och löper i en väst-östlig sänka. Vyn är från nordväst mot centrum.

Figur 18 (höger sida, nederst). Vy över Örkellunga från sydväst med Prästsjön mitt i bild. Pinnåns dalgång löper genom centrum i en nordöstlig-sydvästlig riktning.

Historia

Landskapet som Örkelljunga ligger i formades när den senaste inlandsisen smälte, omkring 11 000 år innan vår tideräkning.⁴¹ I samband med isavsmältningen bildades de formationer som Örkelljungas landskap utgörs av (topografi, föregående sidor).

De tidigaste spåren i Örkelljunga visar att trakten varit befolkad sedan jägarstenåldern. Utmed sjöstränder har arkeologer funnit pilspetsar av flinta som tyder på bosättningar.⁴² De fornlämningar i form av slagg som finns registrerade i Riksantikvarieämbetets internetbaserade tjänst fornsök visar på att bygden haft betydande järnframställning.⁴³

Örkelljunga nämns skriftligen för första gången år 1307. Den danske kungen Erik Menved befann sig då i Örkelljunga borg och sände en skrivelse till Lübeck, som är daterad "Othknaelyung i herrens år 1307".⁴⁴ Borgen låg invid Pinnån och brändes 1316 och lämningar efter den finns på Lycksta berg. Det är troligt att borgen bestått av två delar, en förborg och en befäst huvudborg. Den befästa huvudborgen tros ha varit placerad på Lycksta berg, medan förborgen varit placerad på höjden strax väster om Lycksta berg.⁴⁵

Örkelljunga kyrka (figur 19) ligger högt med Prästsjön som fond i ortens sydvästra delar. Kyrkan tros ha uppförts på 1300-talet, men är om- och tillbyggd i omgångar. Det tidiga Örkelljunga har haft sitt geografiska centrum söder om dagens centrum (sid. 45, historisk kartöversikt).

Karl XI:s rådgivare Johan Gyllenstierna kom 1677 till Örkelljunga för att ta emot trohetsförklaringar från allmogen i Örkelljunga och närliggande socknar. Han skrev då till kungen: "Här fanns mer snapphanar än någon annanstans".⁴⁶

Örkelljunga Gästgivaregård är känd sedan år 1800⁴⁷ och ligger vid Gamla Torg. Gästgivaregården, Gamla Torg och milstolpen indikerar att denna plats haft stor betydelse.

---

41 Andersson & Johansson, 1998, sid. 13.

42 <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, 2008-11-24.

43 <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, 2008-11-24.

44 <http://www.orkelljunga.se/upload/505/dokument/lyckstaborg2.pdf>, 2008-11-24.

45 Wallin, 2008.

46 Bringéus, 2008, sid 179.

47 <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, 2008-11-24.

Figur 19. Örkelljunga kyrka.

På Lärkesholms gods, öster om Örkelljunga, har flera för orten betydelsefulla personer huserat. På 1700-talet ägdes godset av Berndt Wilhelm von Liewen, som bland annat fick besök av Carl von Linné på sin skånska resa. Därefter ägdes godset av Anders von Reiser som med sitt testamente än idag gör gott för Örkelljungas studerande och föreningar genom stipendier.⁴⁸

Orten ligger i ett landskap som i förhållande till övriga Skåne inte är särskilt bördigt. Det var därför ovanligt att örkelljunga-bor klarade sig endast på jordbruk. Istället utvecklades flera specialkompetenser inom hantverk. I bygden fanns kunskapen att tillverka enekorgar, stegar (figur 20), flaggstänger och pumpstockar, vilka kunde säljas till slättens rika bönder.

Mellan 1881 och 1940 utvandrade 142 personer från Örkelljunga församling. Vanliga mål för emigranterna var New York, Boston och Chicago.⁴⁹

1894 kom Skåne-Smålands järnväg till Örkelljunga, vilket möjliggjorde effektivare handel och transport. I Örkelljunga fanns industrier, till exempel ett sågverk som hade stor nytta av järnvägen. Industrialismen i byn utvecklades och nya arbetstillfällen skapades. Ortens centrum orienterades efter järnvägen och flyttades från kyrkan och Gästgivaregården mot järnvägsstationen.

Kring sekelskiftet 1800-1900 präglades Sverige av nationalromantik. Örkelljungatrakten blev då föremål för stadsbors rekreation. I orten växte flera pensionat fram, till exempel Hjalmsjö pensionat. Skyttepaviljongen fanns fram till 1920, då den revs och blev godtemplarhus vid Valhallavägen⁵⁰.

Bilismens intåg har präglat och format Örkelljunga. Eftersom orten ligger intill motorväg E 4 har den utvecklats tillsammans med bilismen. Under 1960-talet slutade järnvägen att trafikeras och på 1990-talet togs järnvägen helt bort i kommunen, vilket gjort att Örkelljunga blev än mer beroende av bilismen. Järnvägsbanken syns tydligt i landskapet och utgör ett kulturarv. Stationshuset revs så sent som 1980⁵¹. Mycket av Örkelljungas byggnader revs och ersattes av nya under 1970-talet (sid. 59, husstrukturens ålder).

48 Bringéus & Forssell, 1984, sid. 13-37.

49 Sveriges släktforskarförbund, Emigranten, CD-rom.

50 Örkelljunga rotaryklubb, 1999, bokens bakre pärm.

51 Järnvägs museivänner: <http://www.jvmv.se/>, 2009-05-12.

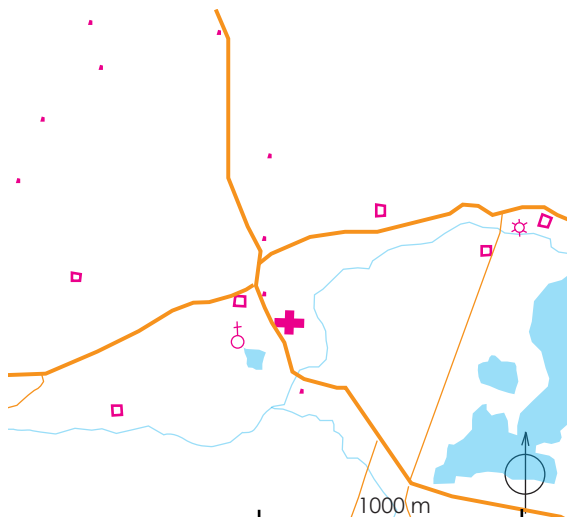
Figur 20. "Göingestege".

Genom studier av historiskt kartmaterial kan Örkelljungas framväxt ses. På generalstabskartan från 1865 (figur 21) var Örkelljunga en liten by i en vägkorsning. Kyrkan och prästgården markeras med särskilda symboler, liksom brukskvarnen vid Pinnån. I figur 21 ses också sex gårdar och nio torp. Om man kan tala om ett centrum i Örkelljunga by på 1800-talet, så var det lokaliserat till kyrkan, prästgården och gästgivaregården. På generalstabskartan är markanvändningen inte utläsbar.

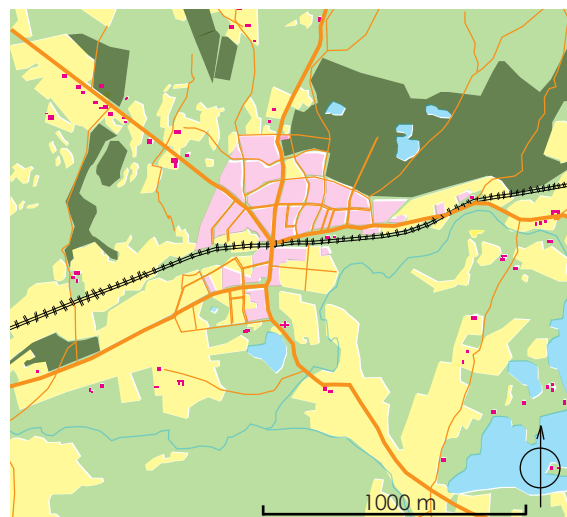
Häradsekonomiska kartan från 1926-1934 (Figur 22) visar en annan bild av Örkelljunga. Flera förändringar emellan de båda kartorna går att skönja och den faktor som i huvudsak bidragit till förändringarna är järnvägen som kom 1894. På norra sidan av järnvägen utvecklades en kvartersstruktur, med småskaliga kvarter och vindlande gator. Örkelljungas centrum flyttades norrut från kyrkan till järnvägen. Den långa raka Ängelholmsvägen i nordväst, samt Hallandsvägen i norr fanns inte i figur 21. Lövskogen och den öppna marken dominerade landskapet kring samhället, men kartan visar även att det fanns inslag av barrskog i nordöst i anslutning till Örkelljunga.

På den ekonomiska kartan från 1970 (figur 23) ses ett samhälle som växt ytterliggare. Den gamla huvudvägen mellan Stockholm och Helsingborg ersattes av motorled E 4 norr om Örkelljunga. Villakvarter växte upp och en del hyreshus byggdes. Järnvägen fanns fortfarande kvar, men trafikerades inte längre. Barrskogen i anslutning till Örkelljunga ökade och den öppna marken minskade vid jämförelse med den häradsekonomiska kartan (figur 22). Lövskogen var dominerande.

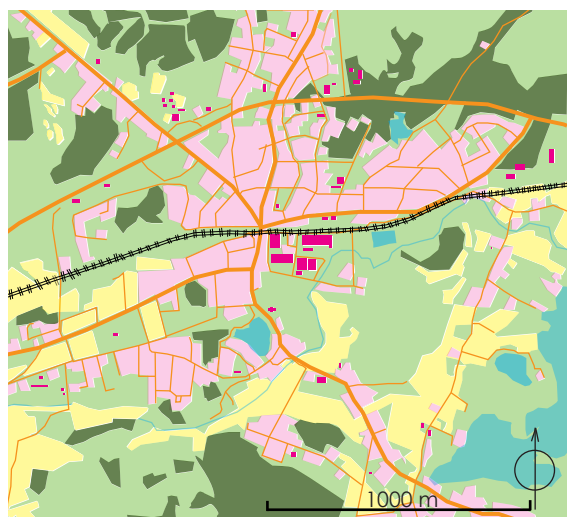
Idag (figur 24) finns det inte längre mycket öppet landskap i Örkelljungas närområde. Istället utgörs mycket av ytorna av bebyggelsestruktur. Löv- och blandskogen är dominerande landskapstyp i tätortens direkta närområde. Det finns barrskog i nordöstra delen. Infrastrukturen har förändrats, då järnvägen inte längre finns kvar i Örkelljunga. Motorleden E 4 har blivit motorväg och flyttats åt öster, utanför bilden, vilket ändrat trafikbelastningen på vägarna. Centrum är ännu lokaliserat efter järnvägen. Örkelljunga har växt i alla riktningar, i huvudsak utmed vägsträckningar. De senaste åren har nyetablerad bebyggelse i huvudsak orienterats efter vattendrag och sjöar.

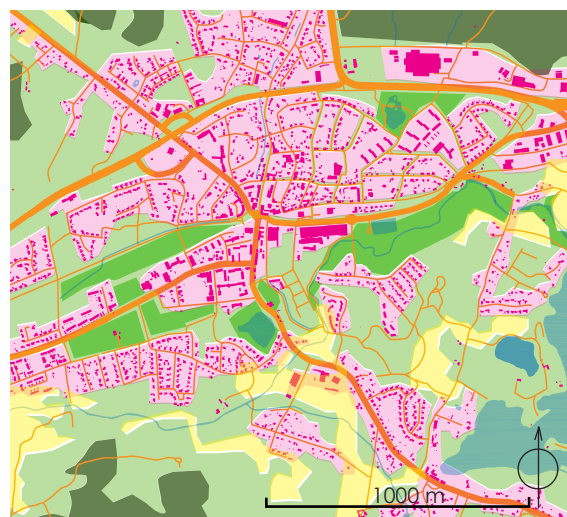
Figur 21. Örskelljunga bestod på 1800-talet av några spridda gårdar och torp, kyrkan och prästgården. Vid Hjälmsjöns utlopp i Pinnån ses en symbol för kvarn, bruksskvarnen. Landskapet var i hög grad öppet. Illustration efter Generalstabskartan 1865.

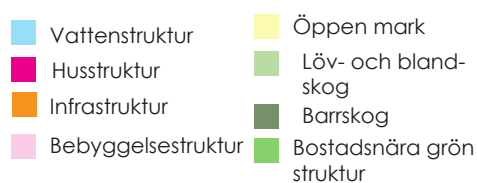
Figur 22. När järnvägen kom till Örskelljunga växte byn betydligt och centrum förflyttades norrut. Lövskogen och den öppna marken var dominerande, men även barrskog förekom. Illustration efter Häradsekonomska kartan 1926-1934.

Figur 23. Det öppna landskapet minskade under 1900-talet, till förmån för barrskog. Samtidigt växte samhället och vägnätet utvecklades. Illustration efter Ekonomiska kartan 1970.

Figur 24. Minskningen av det öppna landskapet har de senaste decennierna fortsatt. Mycket av det öppna landskapet i figur 23 ovan har ersatts av bebyggelse. Illustration efter ortofoto 2004 och kommunens underlagskarta.

Grönstruktur

Örkelljunga tillhör i länsstyrelsens landsbygdsprogram den nordskånska skogsbygden, som karaktäriseras av höglänt, skogsklätt och kuperat landskap.⁵² Berggrunden utgörs av gnejs och jordmånen är näringsfattig. Örkelljunga är en gränstrakt då det gäller vegetationsregioner, här möts södra lövskogsregionen med södra barrskogsregionen. Av hela kommunens yta är ca 60 % täckt av skog.⁵³

Namnet Örkelljunga är medeltida och betyder "ljungöken"⁵⁴, eftersom orten bestod av öppna ljungedar. Idag omges Örkelljunga av ett varierat landskap med flera olika vegetationstyper. Fragmenteringsgraden av de olika gröna strukturerna är hög, vilket är värdefullt för den biologiska mångfalden.

I Örkelljunga kommuns översiktsplan ÖP07 utgör "upplevelsestråk", ofta i "grönområde", viktiga ställningstagande (figur 25). Upplevelsestråken är en princip för utveckling av Örkelljungas landsbygd.⁵⁵ De bör också kunna användas för att utöka grönområdena i tätorten. Lärkesholmsområdet och Grytåsa är inte tillgängliga i den grad som är önskvärd, då motorvägen E 4 ligger som en barriär emellan orten och dessa gröna områden.

Ur rekreationssynpunkt är det av betydelse att olika gröna strukturer finns tillgängliga både kring och i tätorten. Örkelljungas grönstruktur kan delas in under tätortsnära gröna strukturer, som är grönstruktur utanför orten och bostadsnära gröna strukturer, som finns inuti orten.

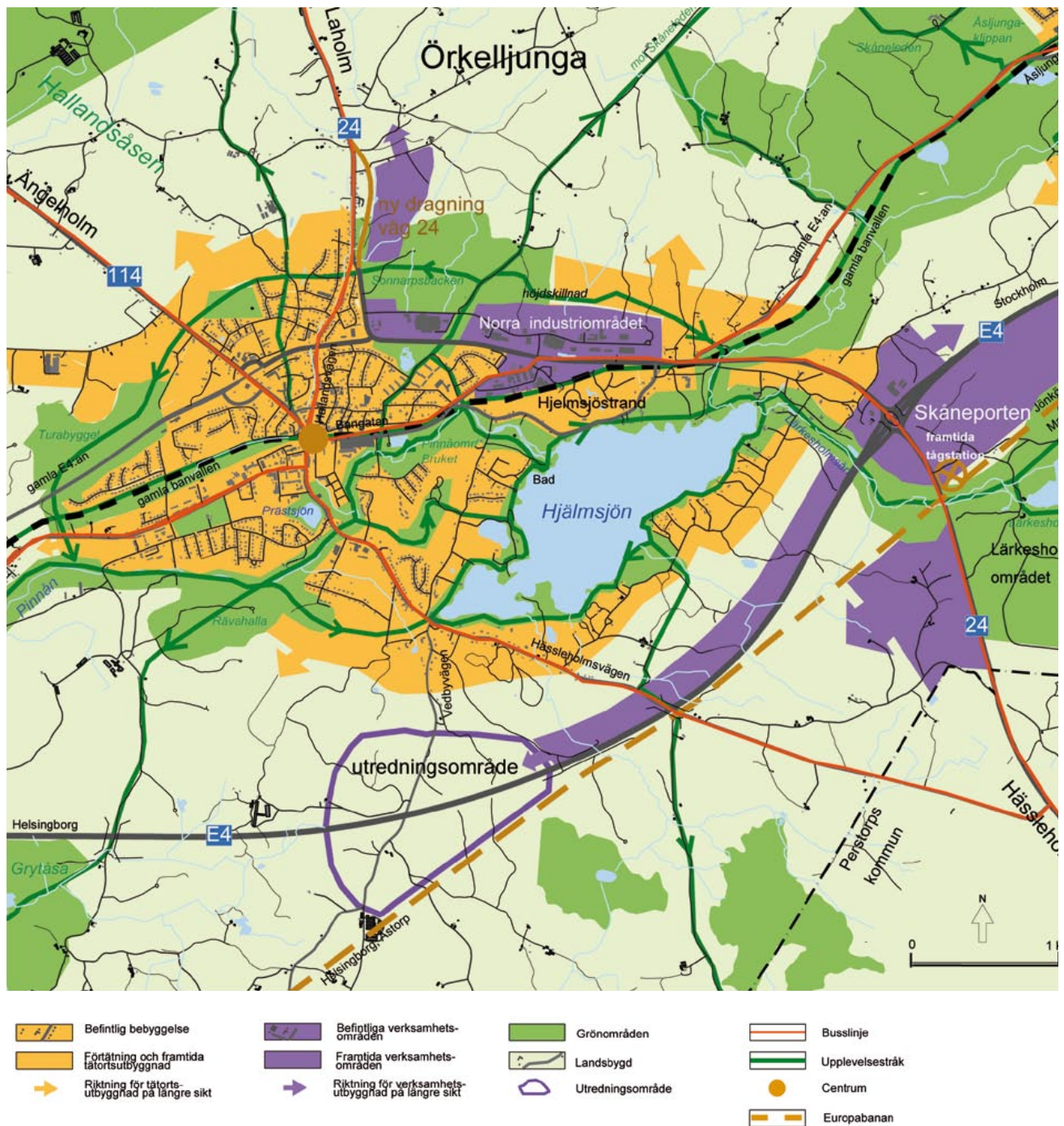
52 Länsstyrelsens landsbygdsprogram: http://www.m.lst.se/m/Kartor_och_planeringsunderlag/Landsbygdsprogram/, 2008-11-05.

53 Andersson & Johansson, 1998, sid. 27-28.

54 <http://www.orkelljunga.se/turism/orkelljungabygden/>, 2008-11-19.

55 ÖP07, 2008, kapitlet Värdefulla områden och miljöer.

Figur 25. Upplevelsestråk är en princip för utveckling av Örskelljungas landsbygd. De sammanfaller ofta med grönområden.
Ur: Örskelljunga kommuns översiktsplan ÖP07, sid. 68.

Tätortsnära gröna strukturer

Öppen mark (gult i figur 26) kan vara såväl åker, betesmark eller äng och utgör kontrast till det skogsklädda landskapet. De öppna markerna är beroende av människans bruk och faller lätt i träda om ingen brukar dem. De öppna markerna är av kultur- och naturhistorisk vikt.

Löv- och blandskogarna (ljusgröna i figur 26) har höga rekreativvärden. Bokdominerade skogar förekommer till exempel längs Hjälm sjöns östra strand, Turabygget och på Sonnarpbacken. Även ekdominerade skogar förekommer, men är inte lika vanliga som de bokdominerade. Rävahalla är ett skogsområde söder om Örkelljunga som innehåller såväl bok som ek. Alskogar förekommer vid fuktiga lägen, till exempel utmed Pinnån invid Örkelljunga centrum.

Barrskogarna (mörkgröna i figur 26) är ett resultat av den skogsinriktning som markbruket tog kring sekelskiftet 1800-1900 och som ännu håller i sig. Öppna marker planteras med gran, men också tall.⁵⁶ Granskogarna finns i hög utsträckning över hela kommunens yta. Tallskogar förekommer främst i de norra delarna. Påtagligt gällande barrskogarna, men som gäller all grönstruktur, är grönskans dynamik. I en storm till exempel, kan barrskog bli till öppen mark över en natt.

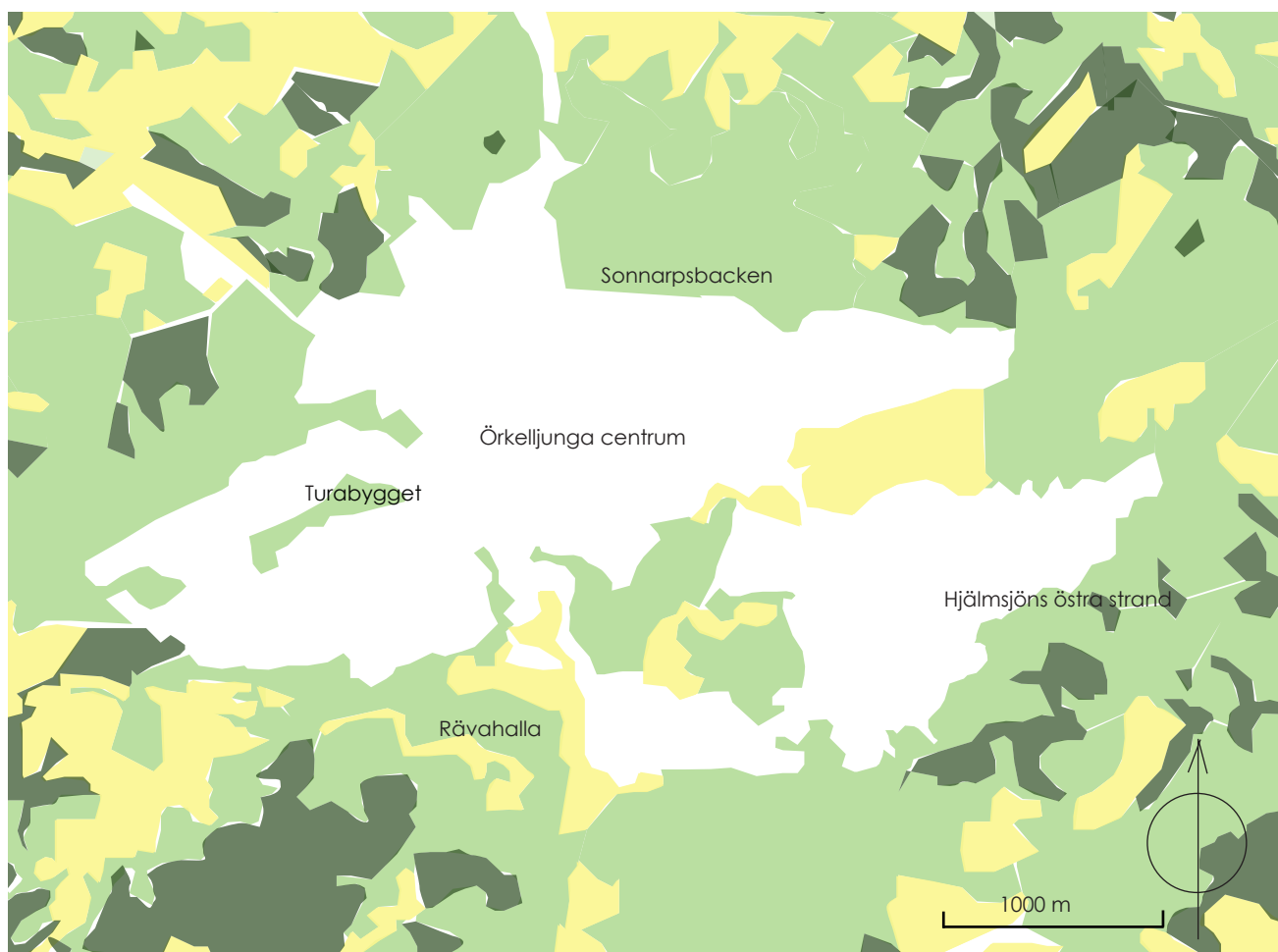

Figur 27. Får på bete i Ljungaskog.

56

Andersson & Johansson, 1998, sid. 28.

- Öppen mark
- Löv- och blandskog
- Barrskog

Figur 26. Gröna strukturer kring Örkellunga. Kartering gjord efter ortofoto från april 2004.

Figur 28. Bokskog i Lärkesholm.

Figur 29. Granskog i Örkellunga.

Bostadsnära gröna strukturer

Insprängt i samhället finns gröna områden i form av villaträdgårdar, kyrkogårdar, idrottsplatser, naturreservat och kolonilotter med mera. I många avseenden är grönskan i samhället av stor betydelse. Den bostadsnära grönskan som ses av många människor var dag är viktig. Grönskan i samhället ska fungera som en del av orten och samspela med samhället i sin helhet.

Den bostadsnära gröna strukturen i Örkelljunga utgörs i huvudsak av privata tomter, men även allmänt tillgänglig grönstruktur. Den struktur som dessa områden utgör i Örkelljunga kan ses i figur 30. De allmänt tillgängliga och delvis allmänt tillgängliga områdena bildar en struktur som i huvudsak sträcker sig genom hela orten i väst-östlig riktning.

Hur allmänt tillgänglig grönskan är kan påverka människors möjlighet till rekreation. Ett stort träd eller en klippt häck på en privat tomt kan ingå i en vägmiljö eller landskapsbild och på så vis bidra till hela samhällets gröna element. En mur eller ett plank kan på ett negativt sätt göra att det offentliga rummet tappat gröna värden.

I ett samhälle finns det inte bara privata eller allmänna gröna områden, utan även halvprivata, till exempel vid skolor och i områden med lägenhetsfastigheter.

Figur 30. Den bostadsnära gröna strukturen i Örkellunga.

Det finns inga egentliga parker i Örkelljunga, vilket är anmärkningsvärt. Dalen i centrum (figur 30 och 31) är en parkliknande yta med amfiteater och björkar som ibland kallats "stadspark"⁵⁷. Ytan mellan scenen och läktarna genomkorsas av en cykelväg, vilket är problematiskt och gör att Dalen inte är en "stanna-kvar-park". Dalen flyter mot centrum ut i parkerings- och trafikyta.

Ytorna kring Prästsjön (figur 30) är välskötta och parkliknande. Här firas Valborg med bål på sjön, vilket ytterligare förstärker platsens roll som park i samhället. Intill sjön finns sittplatser och promenadstigar.

I bostadsområdet Högekullen (figur 30) finns dammar och naturlig omgivning med tall och blåbär. Ytorna fungerar som en stadsdelspark för bostadsområdet.

Örkelljungas torg är välskötta och grönskande. Röda Torg i centrum (figur 30) har en markbeläggning av gatsten, upphöjda, granitinklädda planteringar med färgsprakande perenner och körsbärsträd. Mitt på torget finns en fontän i form av kommunvapnet. Torgets skala och centrala belägenhet gör det fungerande och välbesökt.

Terrassen (figur 30) är en nyare anläggning i Örkelljunga centrum med, som namnet antyder, stora nivåskillnader. Anläggningen kom till i samband med omdragningen av vägarna i centrum 2004. Terrassen har en markbeläggning av betong. Växtligheten utgörs av högstammiga lindar och klippa bokhäckar. Här finns en lekplats, en talarplats och en beachvolleybollplan. Örkelljungas torggran placeras på terrassen.

Gamla Torg (figur 30) har en äldre karaktär med skiftande markbeläggning. Det ligger högt i förhållande till omgivande gator, vilket gör rummets väggar svåra att uppfatta. Höjdskillnaden gör också att människors naturliga rörelsemönster påverkas och användningen av torget är liten. Torget omges av klippt stephanandra och stora lönnar i norr. Det finns en fontän, en äldre telefonkiosk och lyktstolpar av äldre stil.

---

57 <http://hd.se/orkelljunga/2008/10/26/lekplats-i-dalen/> och <http://hd.se/orkelljunga/2007/06/12/kul-i-dalen-med-siwan-wizex-danne/>, 2008-11-19.

Figur 31. Dalen.

Nya Torg (figur 30) har en markbeläggning i rutor med klotlönner i noderna. I anslutning till torget finns en parkyta med fontän, bokhäckar och lekplats.

Villaträdgårdarna i Örkellunga är många och det finns en mångfald i stil och utformning. De bidrar alla till Örkellungas gröna struktur.

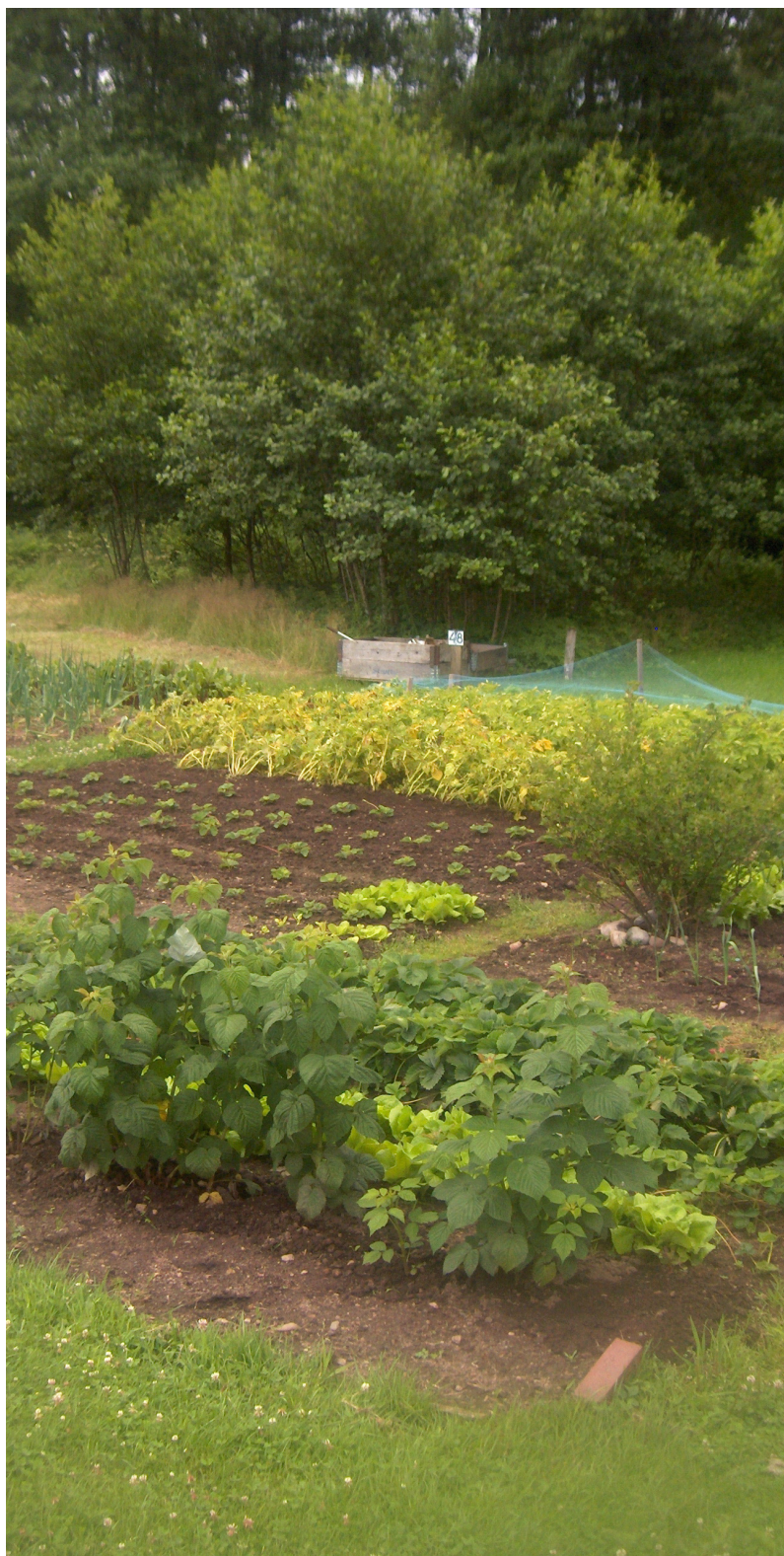
Vid kyrkan finns den äldre kyrkogården och strax väster därom finns den nya kyrkogården (figur 30). På den äldre kyrkogården finns hängaskar som är karaktäristiska. I övrigt är vegetationen sparsam. På den nya kyrkogården inrymms bland annat en lindallé, häckar av idegran och solitära almar. Den äldre kyrkogården, den nya kyrkogården och idrottsplatsen bildar en grön kil in i samhället.

Idrottsplatsen och motionsspåret (figur 30) är flitigt använda tack vare närheten till bostadsområde och skolområde. Idrottsplatsen består av bland annat gräsplan, grusplan och löparbana. Den är omgiven av en klippt oxelhäck och högväxta blandade lövträd. Motionsspåret har både kuperade och plana delar och är drygt 2 km långt. Spåret löper genom en blandad lövskog. Mellan Idrottsplatsen och motionsspåret finns en stor öppen gräsyta som används som cirkusplats någon gång om året.

Pinnåns Naturreservat (figur 30) är ett kommande naturreservat i anslutning till samhället. Området har en unik karaktär med ravinlika bokskogstäckta hållar, alsumpskog och betesmarker. Naturreservatet har också höga rekreationsvärden och området kommer delvis att anpassas för funktionshindrade. I Pinnåns Naturreservat finns landisbanan som används som skridskobana.

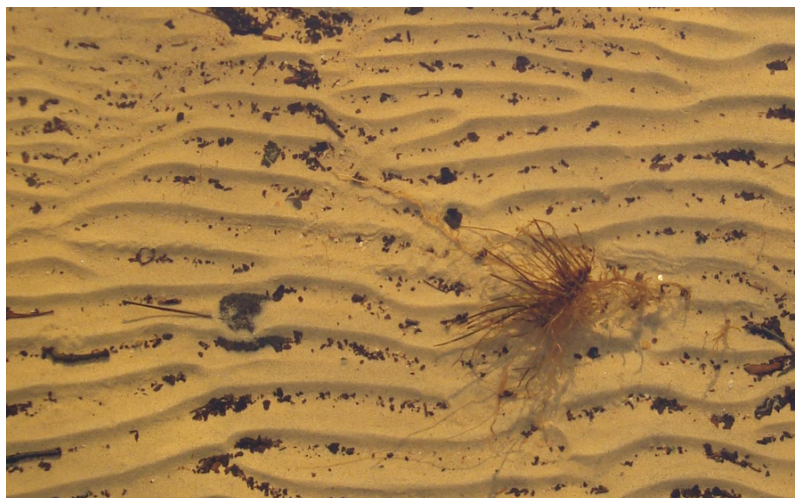
Det finns koloniträdgårdar i samhällets östra utkant (figur 30 och 32).

Figur 32. Kolonilott.

Vattenstruktur

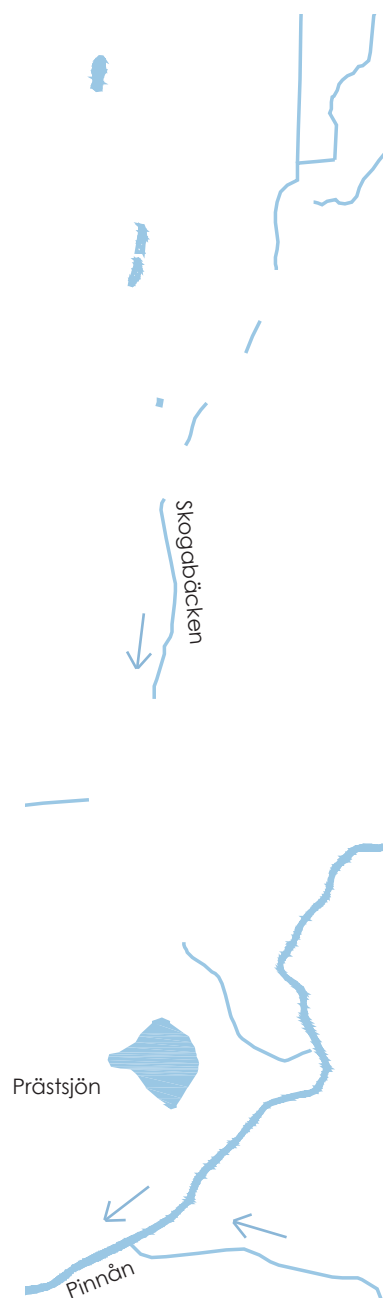

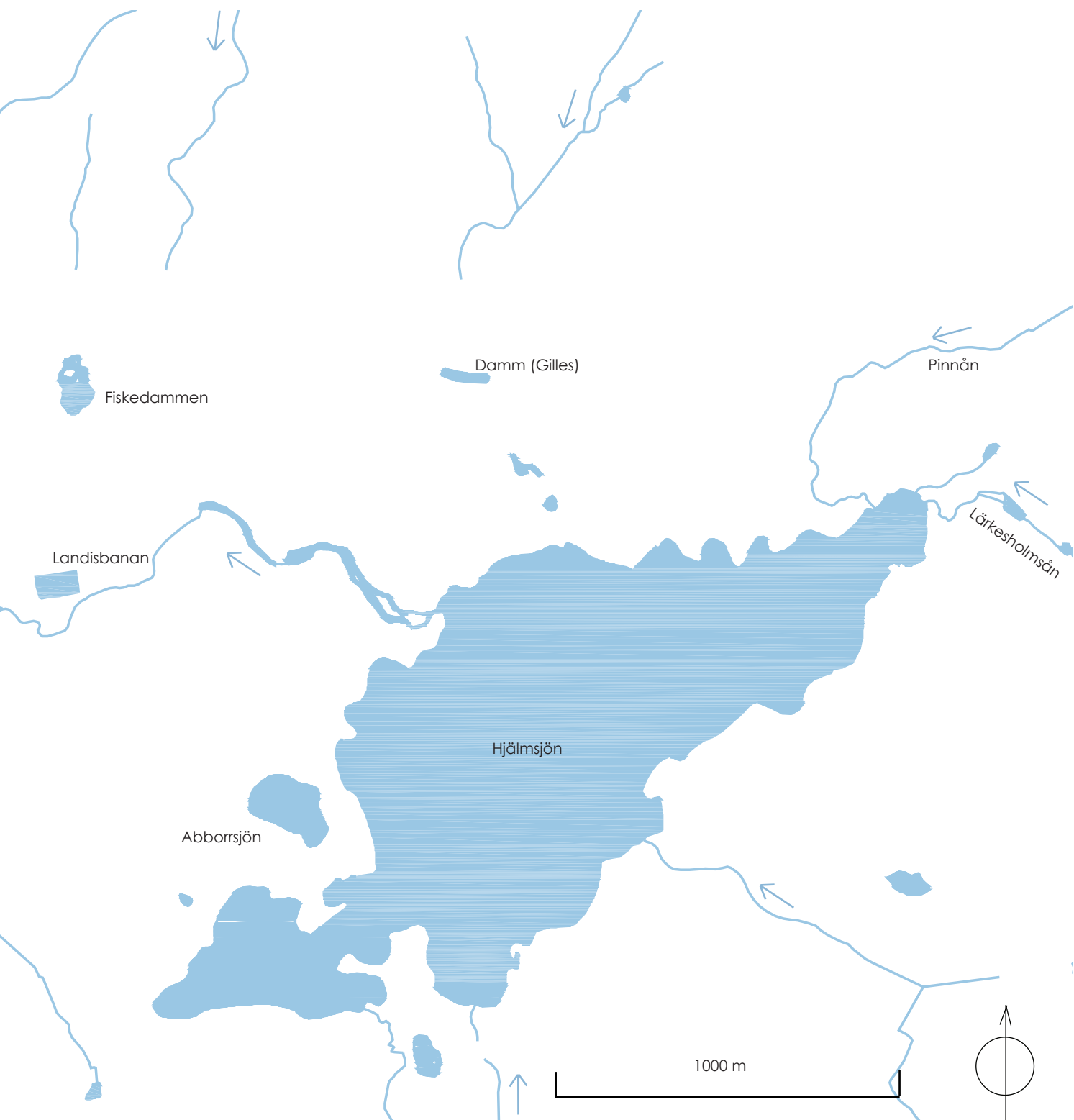
Figur 33. Sjöbotten.

Det övergripande intrycket av Örkelljunga är positivt präglad av närheten till sjöar och vattendrag (figur 34), något som kommunen medvetet använder i sin marknadsföring. Flera av kommunens sjöar är fina badsjöar med klart vatten och fin botten (figur 33). Pinnån som sträcker sig genom samhället och kommunen ingår i Rönne åns vattensystem. I anslutning till Örkelljunga löper Pinnån från Hjälmjön i öster, söder om tätorten och vidare åt sydväst. I och kring Örkelljunga finns flera sjöar. Prästsjön ligger i sydväst intill Örkelljunga kyrka. Prästsjön är en till ytan liten sjö, nästan cirkulär, som tros vara en dödisgrop. Hjälmjön är en av kommunens större sjöar med 1,28 km² vattenyta.⁵⁸ Hjälmjön ligger öster om Örkelljunga. Abborrsjön är en mindre sjö som ligger strax väster om Hjälmjön. I samhället finns också dammen landisbanan, en damm i bostadsområdet Högekullen som kallas Fiskedammen och en damm med fontäner framför Gillebagarens fabriker. I norra Örkelljunga och in mot centrum löper Skogabäcken, som ligger kulverterad under centrum.

Till vattenstrukturerna hör också myrarna som utgör viktiga biotoper i landskapet och som är en mycket utbredd naturtyp i Örkelljunga kommun. Kommunens myrmarker ligger inte i anslutning till Örkelljunga samhälle.

⁵⁸ Andersson & Johansson, 1998, sid. 76.

Figur 34. Vattenstrukturen i anslutning till Örkelljunga. Pilar markerar vattnets riktning.

Husstruktur

Figur 35. Hus med stadskaraktär vid Storgatan.

Örkelljungas husstruktur är något utsträckt längs de större vägar som korsas i orten, men har ändå ett tydligt och koncentrerat centrum. I centrum har husen en stadskaraktär med tre till fyra våningar med butiker i bottenplan och lägenheter ovanpå (figur 35).

Stora industrikomplex finns i huvudsak på industriområdet i nordost längs väg 24 och vid trafikplats Skåneporten vid nya väg E 4.

I orten finns hus från hela 1900-talet representerade. Det rör sig i huvudsak om friliggande enfamiljsvillor, Stora villaområden finns bland annat på Rusthållaregatan, Lidarna, Vången, Turabygget och Skytteparksvägen. Örkelljunga växte mycket på 1960- och 70-talen, då flera hus byggdes. Många hus i samhället är rivna och det finns inga tydliga årsringar (figur 36)⁵⁹.

Det finns lägenhetshus på Högekullen, Hagtornet, Rapphönan och i Hjälmsjö.

Fritidshus är vanliga längs sjöstränderna och på landsbygden.

⁵⁹ *Analys av inventeringen över Örkelljunga tätort, 2004.*

Figur 36. Husstrukturen i Örkelljunga. Avvikelse inom kvarteren kan förekomma i karteringen, då den baseras på en analys gjord kvartersvis.

Infrastruktur

Örkelljunga är lätt att ta sig till och från med bil tack vare ett väl utvecklat trafiknät (figur 37). Motorväg E 4 mellan Stockholm och Helsingborg passerar strax öster om samhället (figur 38). Tidigare har den gått genom orten som en motorled. Den gamla sträckningen finns kvar, men med betydligt mindre trafik⁶⁰. De större gatorna i samhället är Ängelholmsvägen, Kungsvägen, Storgatan/Hässleholmsvägen, Stockholmsvägen och Hallandsvägen.

Järnväg finns inte längre i samhället, men den gamla banvallen utgör gång- och cykelväg inom Örkelljunga och till andra samhällen i kommunen. Gång- och cykelmöjligheterna är generellt goda i orten, men behöver förbättras i vissa punkter.

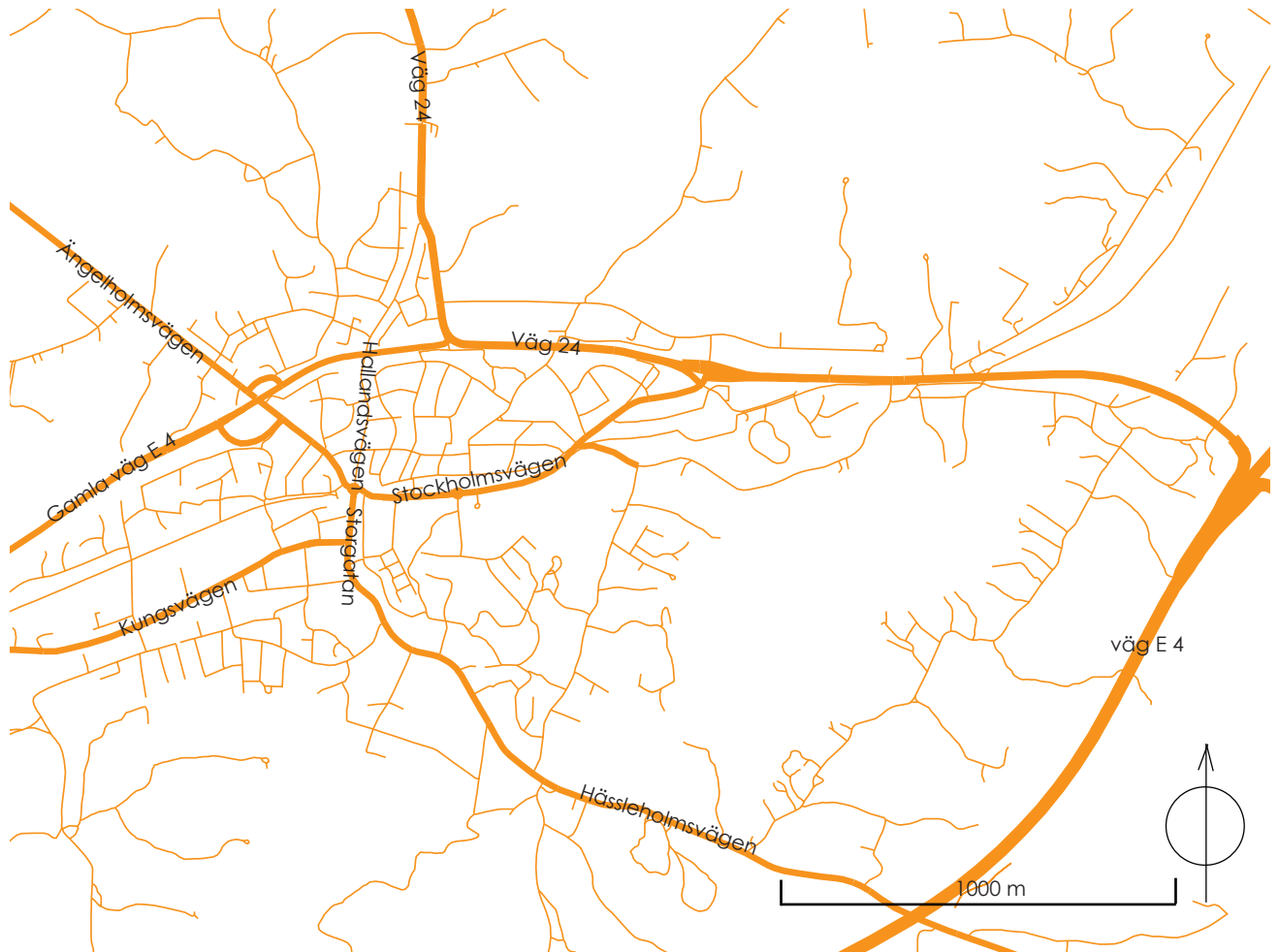
Kollektivtrafiken i Örkelljunga utvecklas hela tiden. Orten trafikeras av två SkåneExpressenlinjer; Ängelholm-Hässleholm och Helsingborg-Markaryd (figur 39). Långfärdsbussarna SwebusExpress har hållplats vid Skåneporten.

Planer finns på att förlägga Europabanan, som ska transportera höghastighetståg mellan Sverige och kontinenten, samt eventuellt regionaltåg, till Skåneporten.

Figur 38. Väg E 4 vid trafikplats Skåneporten.

60 Örkelljunga kommuns databas: H:\Vägverket\Trafikmätningar Resultat 2004-2005.xls, 2009-05-11.

Figur 37. Infrastrukturen i anslutning till Örkelljunga.

Figur 39. SkåneExpressen i centrum.

Social- och ekonomisk struktur

I Örkelljunga kommun bor 9577 personer, vilket gör kommunen till Skånes näst minsta kommun efter Perstorp. Av kommunens invånare är 4856 män och 4721 kvinnor. Drygt en femtedel av befolkningen, 20,9 % är pensionärer. Knappt fyra femtedelar, 79,5 % är gifta. De flesta saknar eftergymnasial utbildning, endast 16,3 % har det.⁶¹ Lite mindre än hälften av kommunens invånare, 4574 människor, är bosatta i Örkelljunga tätort⁶².

Finanskrisen har drabbat kommunen hårt, eftersom arbetstillfällena finns inom tillverkningsindustrin⁶³. Arbetslösheten årsskiftet 2008-2009 var 2,6 % och den väntas öka under 2009⁶⁴. Utpendlingen är 1507 personer och inpendlingen 1365 personer, vilket betyder att Örkelljunga inte är en sovstad, utan lever dygnet runt. Medelårsinkomsten i kommunen är 211 000 kronor (riksgenomsnittet 242 000 kronor).⁶⁵

På följande sidor berättar åtta intervjuade Örkelljungabor hur de upplever sin hemort.

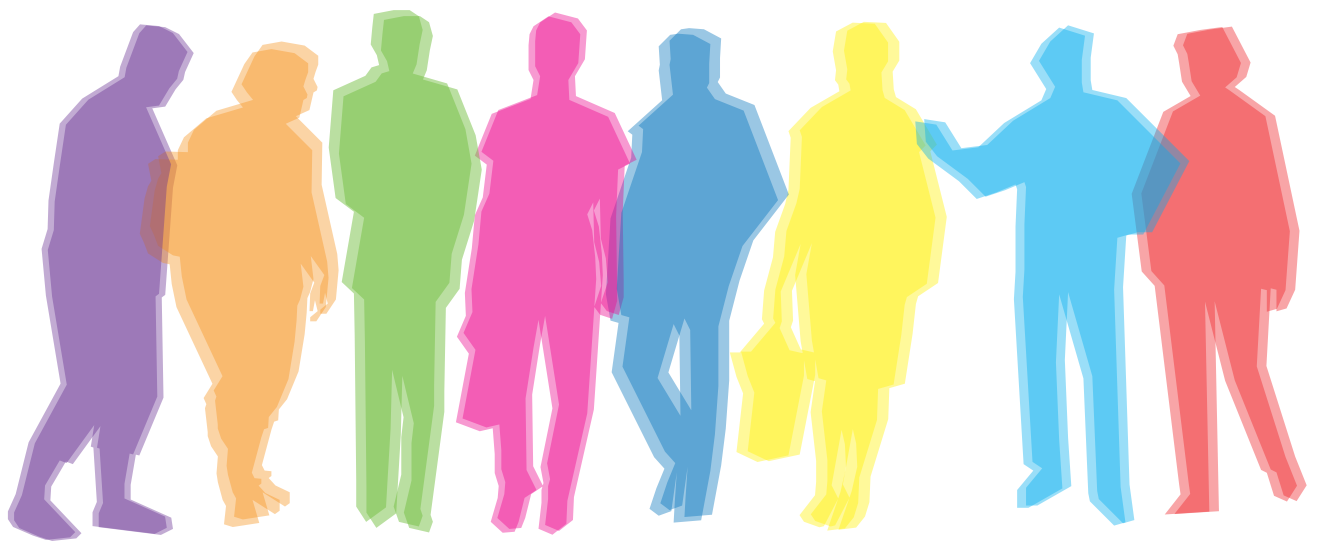
61 (2007) Statistiska centralbyrån: www.scb.se, 2008-12-03.

62 (2005) Statistiska centralbyrån: www.scb.se, 2008-12-03.

63 (2006) Statistiska centralbyrån: www.scb.se, 2008-12-03.

64 *Årsredovisning 2008 Örkelljunga kommun*, 2009, sid. 4.

65 (2006) Statistiska centralbyrån: www.scb.se, 2008-12-03.

Figur 40. Samhället är en social organism.

Alexander, 17 år

“Jag är bofast i Örkelljunga och har bott här i hela mitt liv. Jag skulle inte sakna Örkelljunga om jag var tvungen att flytta. Örkelljunga är inte känt för något. Det är en liten ort. Jag känner mig alltid trygg här och är aldrig rädd att gå ut. Jag tar mig fram med cykel eller med buss och ibland får jag skjuts. Jag pendlar ifrån Örkelljunga för att gå i skolan. Den gymnasielinje som jag ville läsa finns inte här. Jag åker också härifrån för att gå i affärer. Här finns nästan bara mataffärer.”

Anita, 78 år

“Jag trivs bra i Örkelljunga och har bott här i hela mitt liv. Här finns service även för äldre, till exempel sjukvård, apotek och livsmedelsaffärer. Den största kvalitén är naturen. Om jag tvingades att flytta härifrån skulle jag sakna släkt och vänner. I Örkelljunga känner man sig trygg, det är tryggare här än i storstan. Men det har blivit mer otryggt. Det är en brist att det är långt till sjukhus. Örkelljunga kännetecknas av att vara ett vägskal. Om man kan tala om en särskild mentalitet vet jag inte, men här finns mycket missionsfolk. Jag förflyttar mig gåendes eller med bil i Örkelljunga. Om jag åker härifrån är det för att besöka släkt och vänner, få sjukvård eller handla kläder.”

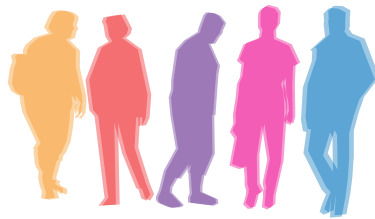
Björn, 53 år

“Jag trivs och känner mig trygg i Örkelljunga för att det är ett litet samhälle. Örkelljungas kvalitéer är närheten till motorvägen och Hjälmjön med badplatsen vid Mammas Vik. I Örkelljunga förflyttar jag mig framförallt med bil. Jag hade saknat människorna om jag flyttat härifrån. Det saknas en affärsgata i Örkelljunga. Den typiska Örkelljungabon är antingen superreligös eller precis tvärtemot. Det som kännetecknar Örkelljunga är Örkelljunga skyttepaviljong och volleybollklubben. Sådant som inte finns i Örkelljunga, som jag måste åka härifrån för är jobb, bilprovning, bilunderhåll, klädesaffärer och sjukvård.”

Filip, 22 år

“Jag är uppväxt i Örkelljunga, men bor inte här längre. Det är inte troligt att jag kan få jobb här, så jag kommer nog inte tillbaka. Örkelljungas fördelar är att det är nära till naturen och att det inte är så många som bor här. Jag känner mig trygg här. Det jag saknar från när jag bodde i Örkelljunga är naturen, persolig service och minnen. För att trivas i ett samhälle tycker jag att det krävs service, såsom bank, mataffär, pizzeria, gatukök, bensinmack, bra skola till och med årskurs 9, polis, bibliotek och nära till naturen. Om jag hade en gäst här i Örkelljunga skulle jag ta med den på volleybollmatch! Det som kännetecknar Örkelljunga är volleyboll, gillekakor och kanoting. Man kan tala om en “smålandsmentalitet” hos de som bor här. Örkelljungabon är snål och lite “bonnig”, men det rör sig om en mycket medveten bonnighet. Många kör EPA-traktor. Jag förflyttar mig med buss, bil och till fots. Kollektivtrafiken är dåligt tajmad. När jag åker kollektivt måste jag byta i Hässleholm eller Helsingborg och då är det sällan att det klaffar. Det som gör att jag måste åka härifrån är möjlighet till högre studier på universitet, klädaffärer, elektronik till rimliga priser och konserter.”

Johan, 23 år

“Jag är bofast i Örkelljunga. Jag trivs, för här är lugnt och det är fin natur. Jag känner mig aldrig otrygg i byn. Mina släktingar bor också här. Jag vet att jag skulle sakna naturen om jag flyttade härifrån. Jag skulle också sakna närheten till familjen. Naturen är det bästa med Örkelljunga. Det sämsta med Örkelljunga är att det nästan inte finns något grönt i byn. Allt är stenlagt. Det finns ingen park och för lite affärer. Örkelljunga är känt för sitt framstående volleybollslag och Gillebagarens kakor. Jag transporterar mig med bil och buss. Det är tveksamt att jag skulle säga att det fungerar att åka kollektivt. Med lite tur så fungerar det. Oftast måste man byta när man åker härifrån och då ska det klaffa. Med bil är det inga problem alls. Var som helst från i byn kan man nå motorvägen på fem minuter.”

Jörgen, 50 år

“Jag trivs bra här i Örkelljunga, här är lugnt och skönt, dessutom är det en billig kommun att bo i. Det är lugnt i samhället och jag känner mig alltid trygg. För någon som inte känner till Örkelljunga skulle jag visa Ingeborrarp och naturen däromkring. Det är synd att det inte finns så mycket affärer och jag saknar ett utabad. Om jag flyttar härifrån kommer jag sakna naturen, men det beror på vart jag flyttar förstås. I samhället förflyttar jag mig med bil, med cykel och till fots. Här är bra kommunikationer och det är lätt att ta sig till Helsingborg. Det vi saknar här i Örkelljunga som jag åker härifrån för är framförallt havet.”

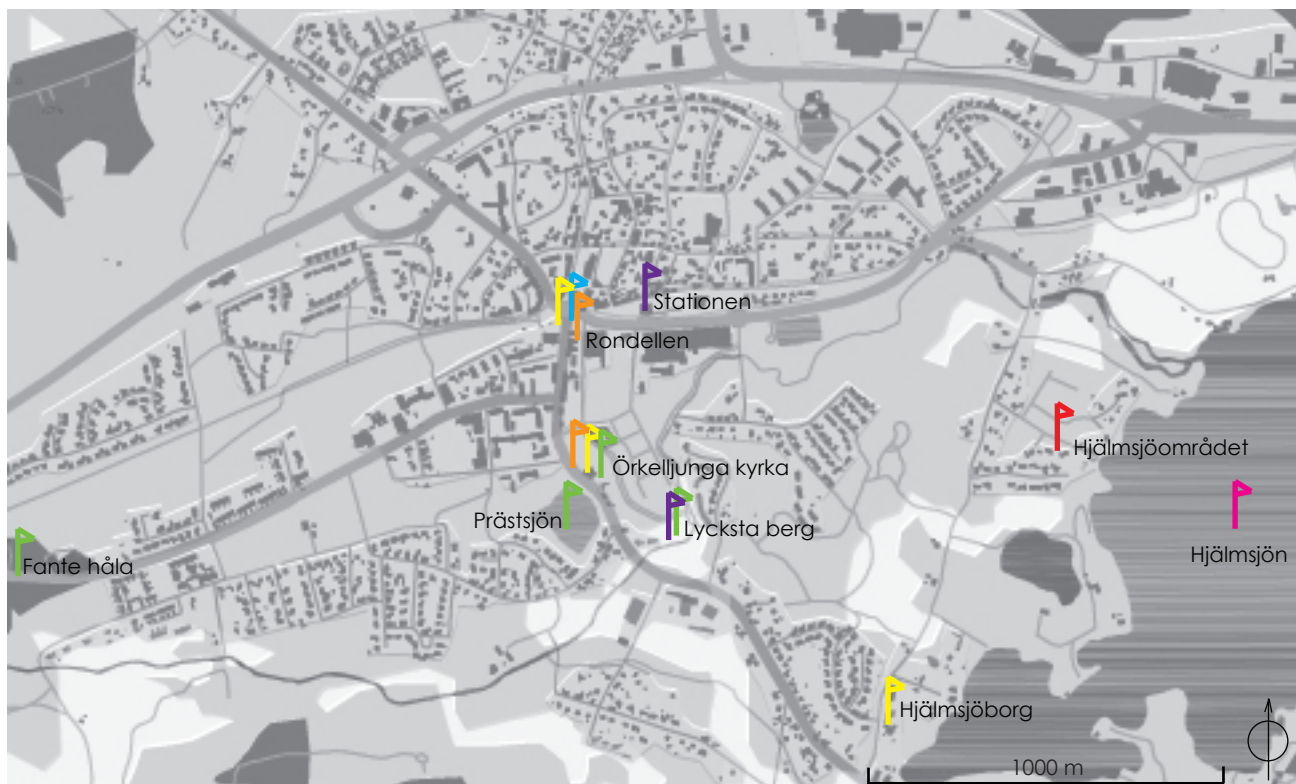
Kajsa, 46 år

“Jag trivs bra här i Örkelljunga. Det är inte för stort, utan ganska litet. Här är lugnt och det är fin natur. Om jag flyttar kommer jag att sakna skogen. Örkelljungas nackdelar är framförallt bristen på arbetstillfällen. Blir de inte fler är jag rädd att folk flyttar härifrån, särskilt de yngre. Det som sätter Örkelljunga på kartan är Örkelljunga skyttepaviljong, volleyboll och religion. I Örkelljunga är det lugnt och det finns inte mycket brottslighet. Jag är inte orolig över att gå ut på kvällarna. I centrum förflyttar jag mig med bil och till fots. Jag pendlar och tar mig till andra orter och städer för mitt arbete och för att handla i affärer. Här finns inte ett så stort utbud.”

Monica 54 år

“Jag är bofast i Örkelljunga. Det bästa med Örkelljunga är att det är en liten ort med god service och att vi har så fin natur. Jag känner mig trygg i Örkelljunga. Om jag var tvungen att flytta härifrån skulle jag sakna människorna och den personliga kontakt och närhet som ett litet samhälle har att erbjuda. Om jag hade en gäst som inte varit i Örkelljunga tidigare, skulle vi gå på konditoriet och till biblioteket för att se på utställningar. För att jag ska trivas och för att orten ska överleva krävs en levande affärsgata. För att jag ska trivas behövs också strövområden och vacker natur. Örkelljungabornas mentalitet präglas av småföretagande, religion, byatänkande och stark förankring i sin historia. I Örkelljunga förflyttar jag mig framförallt med bil. Det som jag måste åka iväg för att få tillgång till är arbete, sjukvård och klädesaffärer.”

Figur 41. Viktiga platser i Örskelljunga enligt personerna i intervjuerna.

Alexander	Filip	Kajsa
Anita	Johan	Monica
Björn	Jörgen	

Viktiga platser

I intervjustudien frågas det inte efter landmärken, utan istället efter platser som är speciella för Örskelljunga och som sätter Örskelljunga på kartan. De punkter som nämns (figur 41) av flest är rondellen med fontänen i centrum och Örskelljunga kyrka. Även Lycksta berg nämns som viktig plats för Örskelljunga.

Andra förslag var Fante håla, Prästsjön, stationen, Hjälmjöborg, Hjälmjöområdet och Hjälmjön, som nämns vardera en gång.

De viktiga platserna är inte helt jämförbara med begreppet landmärke, men är viktiga punkter som hjälper människor att orientera sig och känna igen sig i orten. De förknippas ofta med orten och är kännetecken för den.

Figur 42. Promenadstråk i Örskelljunga enligt personerna i intervjuerna.

Alexander	Filip	Kajsa
Anita	Johan	Monica
Björn	Jörgen	

Promenadvägar

Det som redovisas som promenadstråk (figur 42) är vad de intervjuade personerna ritar som promenader de brukar göra. Alltså presenteras inte stråk som de brukar använda när de transporterar sig med bil, cykel eller andra transportmedel.

De mest använda stråken tycks finnas i Örskelljungas centrum. Här uppger alla i intervjustudien att de regelbundet rör sig till fots, oavsett ålder och kön.

Kajsa som har promenader som motionsform utvecklar stråkstudien betydligt, då hon har två stora rundor som hon regelbundet brukar gå. Även Alexander utökar stråkens sträckningar, då han brukar gå längs Ängelholmsvägen.

Figur 43. Mötesplatser i Örskälljunga enligt personerna i intervjuerna.

Alexander	Filip	Kajsa
Anita	Johan	Monica
Björn	Jörgen	

Mötesplatser

Mötesplatser är där stråk korsas och naturliga samlingsplatser eller noder uppstår. I figur 43 presenteras noderna som cirklar i olika färger som representerar de intervjuade personerna. Ju större cirkel som bildas kring en punkt, desto fler personer passerar denna punkt till fots.

Den absolut starkaste noden, där alla uppger att de regelbundet rör sig till fots är i korsningen mellan Storgatan, Stockholmsvägen, Hallandsvägen och Ängelholmsvägen. Trafikkorsningen är planerad som en rondell med en fontän i mitten. Det är intressant att se att alla i intervjustudien teoretiskt skulle kunna mötas i en och samma punkt. Denna punkt presenteras också som viktig plats i figur 41. Eftersom det är en nod som alla passerar är det inte konstigt att den uppges vara en viktig plats. Alla känner till platsen.

Figur 44. Hinder i Örkelljunga.

Monica

Hinder

Barriär är ett element i landskapet som agerar avskiljande och som förhindrar rörelser. Med vardagsspråk kan elementet kallas hinder. Den enda som spontant uppger något om ett sådant element är Monica, som anser att gamla E 4:an är svår att passera till fots och att den löper fram som ett sår i landskapet (figur 44).

Det är intressant att reflektera över att något som är ett stråk när man kommer i bil plötsligt blir barriär när man rör sig till fots.

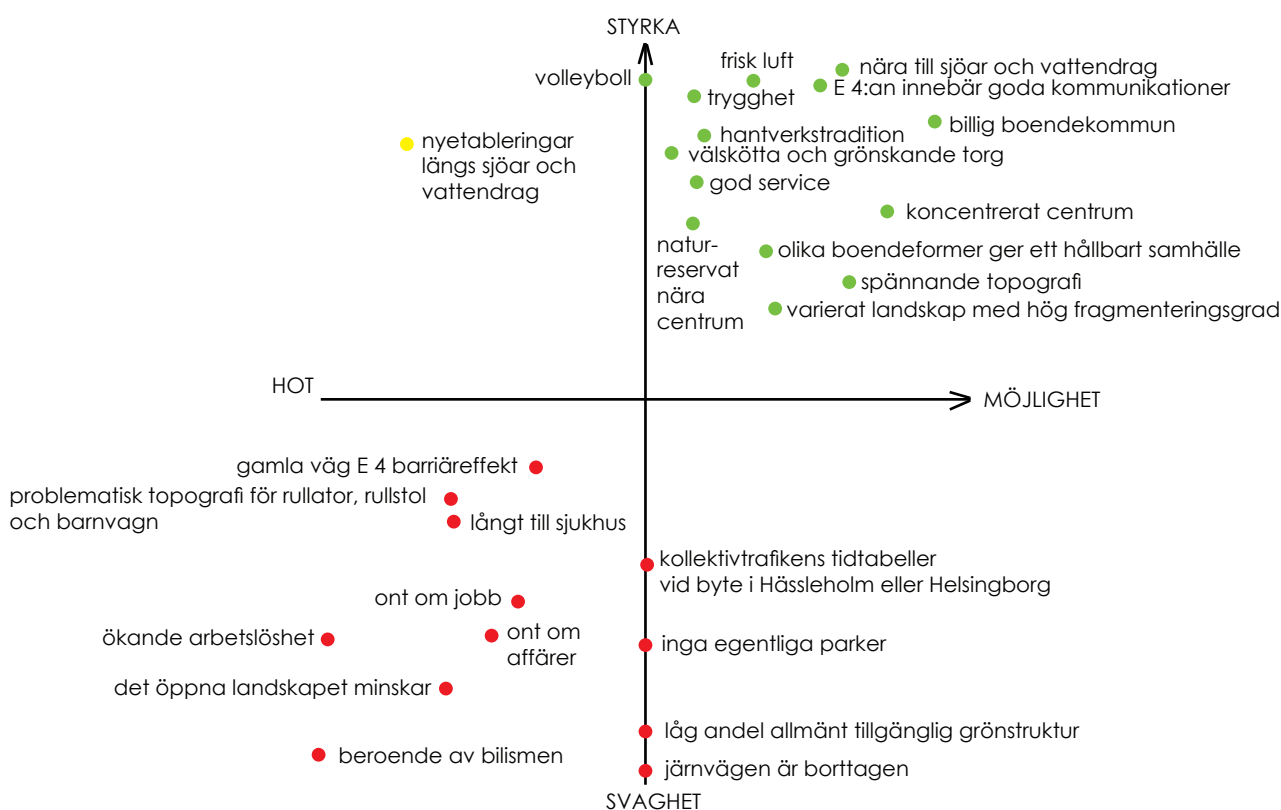
Figur 45. Områden i Örskelljunga enligt personerna i intervjuerna.

Alexander	Filip	Kajsa
Anita	Johan	Monica
Björn	Jörgen	

Områden

Områden i en litet samhälle som Örskelljunga kan vara svårt att utkristallisera. De områden som utrönts i intervjuerna ses i figur 45. Alexander anger kvarteret Ejdern som ett tydligt avgränsat område, liksom de nya villakvarteren vid Mörtstigen på Hjälm sjöns västra strand. En udde vid Hjälm sjön uppger han vara "bästa badområdet". Anita kan inte säga att det finns något område som skiljer sig från något annat. Björn och Filip uppger att hyreshusen i kvarteret Högkullen utgör ett område. Filip säger också att det vid simhallen och idrotts hallen är ett sportområde. Johan plockar ut villaområdena Vången och Skytteparksområdet som områden, medan Jörgen och Kajsa tycker att trakterna vid Hjälm sjön är speciella och skiljer sig från omgivningen genom att vara ett eget område. Kajsa uppger även stenläggningen i centrum, Terrassen, som ett område. Monica säger att Dalen är ett område och Prästsjön med kyrkan ett annat.

Slutsats

Figur 46. Örkelljungas styrkor, svagheter, möjligheter och hot.

I ortsanalysen har fördelar och nackdelar med Örkelljunga framkommit. Dessa är sammanställda i ett diagram i figur 46 ovan. Fördelarna är fler än nackdelarna. De hot och svagheter som finns kan utgöra fokus i framtidens utvecklande av samhällets strukturer. Sådana fokuspunkter är till exempel:

- *Beroende av bilismen*

Åtgärdas genom utvecklandet av goda alternativ, såsom bättre möjligheter till kollektivtransporter och bättre gång- och cykelvägar. Det är viktigt att kollektivtrafiken är smidig. Europabanan kan eventuellt innebära tågstation vid Skåneporten. Goda pendlingsmöjligheter är viktigt för ett samhälle av Örkelljungas storlek, så att orten blir en del i regionen. En gång- och cykelplan kan utvecklas. Genom att minska användandet av centrala ytor som parkeringsytor blir bilen mindre attraktiv.

- *Låg andel allmänt tillgänglig grönstruktur*
- *Inga egentliga parker*

Utöka den allmänt tillgängliga grönstrukturen genom att planera om "icke-ytor" och parkeringsytor. Utveckla den befintliga allmänt tillgängliga grönstrukturen till parker. Om Dalen ska vara Örkelljungas stadspark krävs att den utvecklas, så att rummets väggar är tydliga och växtmaterialet är parkanpassat. Det centrala läget gör att området har potential som stadspark. Cirkusplatsen skulle kunna göras till park. Det sporadiska användandet av ytan motiverar omplanering. Områdets planhet gör att här till exempel skulle kunna planeras en tillgänglighetsanpassad park. Terrassen och Örkelljungas centrum kommer att uppfattas som mer grönt och mindre stenläggning i framtiden. Det finns många lindar planterade här år 2004, som kommer att växa och göra centrum mer lummigt med åren. En policy för utvecklande av gröna vägrum kan utarbetas, som säkrar den grönska som privat grönstruktur utgör i den offentliga miljön. I Örkelljunga är detta särskilt viktigt eftersom här finns mycket privata gröna områden och inte så mycket allmänt tillgängliga.

Även styrkorna och möjligheterna i Örkelljunga kan utgöra fokuspunkter i framtidens planering, då dessa kan förvaltas och vidareutvecklas. Exempel på sådana punkter är:

- *Nära till sjöar och vattendrag*

Säkra möjligheter för allmänheten att även i framtiden ha möjlighet till att vara nära sjöar och vattendrag. Respektera strandskyddsbestämmelser. Utveckla hela Pinnåns naturreservat till att vara tillgänglighetsanpassat.

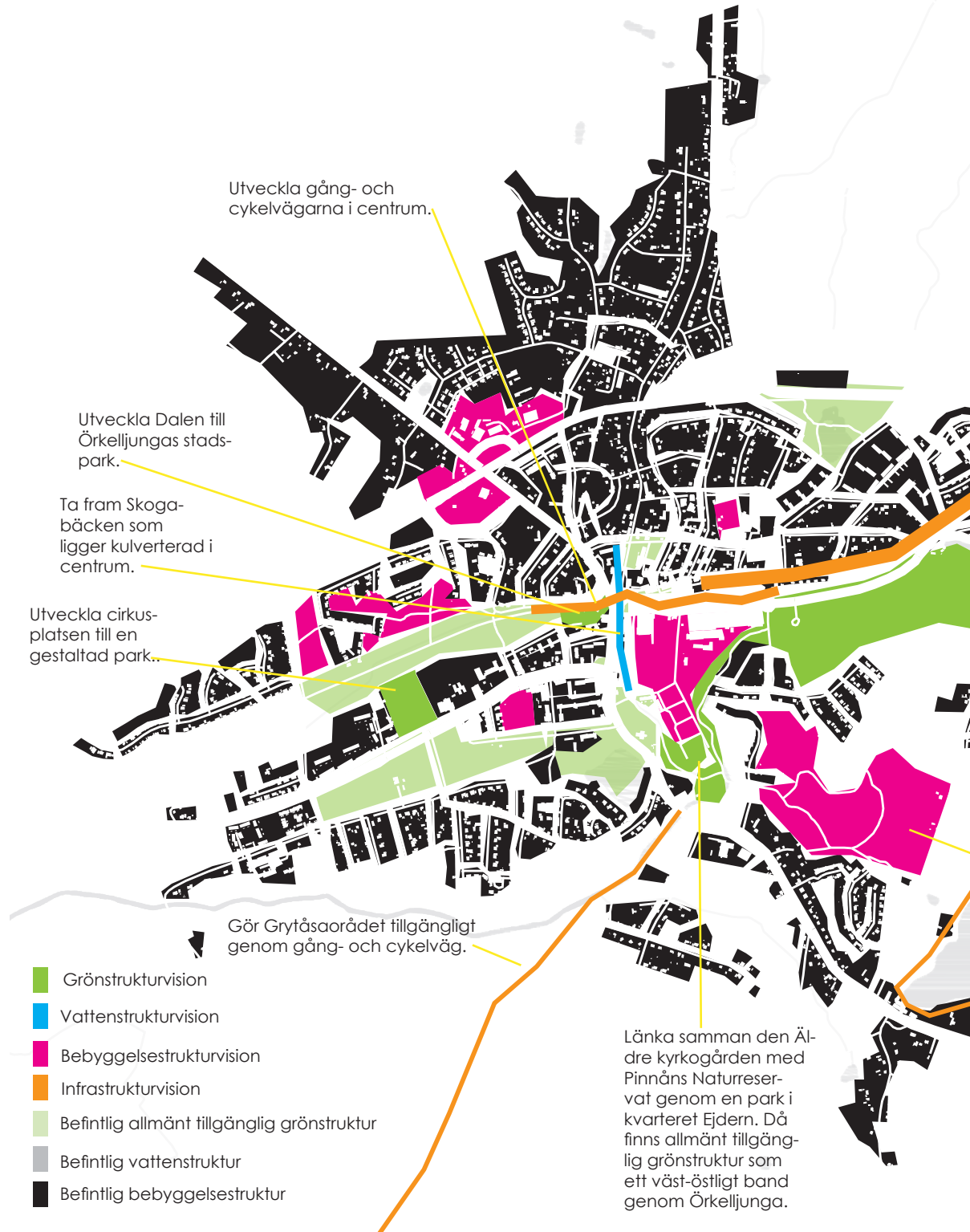
- *Koncentrerat centrum*
- *Olika boendeformer ger ett hållbart samhälle*

Håll ihop Örkelljunga genom förtätning och genom att planera för ny bebyggelse och blandade boendeformer i Örkelljunga centrum. Lokalisera nyetableringar till centrala Örkelljunga.

Utifrån de slutsatser som *Ortsanalysen med grönt perspektiv* applicerat på Örkelljunga har givit, samlas tankar och idéer för Örkelljungas framtid som en vision i figur 47.

Vision

Figur 47. Strukturvision för Örkelljunga.

Reflektion

Analysen kräver analysmetoder. Den färdiga produkten är nog så viktig, men sällan reflekteras det över vägen dit och metoderna. Förhoppningen är att detta arbete inte bara ska leverera ett färdigt resultat, utan även genom de inledande metodjämförelserna och genom denna reflektion visa några metoder som finns och hur de kan användas. Som planerande landskapsarkitekt, eller annan planerare är kännedom om analysmetoderna för ortsanalys grundläggande.

Genom *Natur- och landskapsanalys*, främst genom behandling av höjddata från kommunens karttekniker, utvecklades i examensarbetet den del som behandlar ortens topografi. Det är mycket tidskrävande att arbeta med höjddata genom dataprogrammet SketchUp, som användes i detta fall. I efterhand hade det varit lämpligare att utarbeta den tredimensionella studien i ett GIS-program och det hade också varit lämpligt att inte använda sig av en så tät ekvidistans som en meter. Sektionerna talar egentligen mer om topografin än vad den tredimensionella studien gör och de är betydligt enklare att upprätta.

Efter att ha arbetat digitalt under långa perioder är det en befrielse att gå ut i orten och göra studier på plats. Studien av topografiska rumsbildningar gjordes i fält genom en hopslagning av *Natur- och landskapsanalysen* och av *stadsbildsanalysen*, då rumsbildningar studerades både stilla och i rörelse.

Strukturanalyserna av orten, som redovisar grönstruktur, vattenstruktur, husstruktur och infrastruktur ingår i *Natur- och landskapsanalysen*. I det arbetet ligger den största problematiken i användandet av begreppen. Det saknas ord att beskriva delar och helheter, vilket gör att det gröna lätt kommer i andra hand. Begreppen "*Tätortsnära gröna strukturer*" och "*Bostadsnära gröna strukturer*" används i examensarbetet för att beskriva gröna områden utanför och inuti samhället. Det allra viktigaste i en ortsanalys är att se till helheten som strukturerna bildar tillsammans. Ingen struktur vore värd att tala om ifall inte de andra fanns.

Under intervjustudien användes olika metoder sammanslagna. *Intervjumetoden* är en metod i sig. Framförallt användes *Kevin Lynch, "the image of the city"*-metoden. Att använda denna metod med människor som inte har en planeringsbakgrund vidgar vyerna mycket. Det kräver av utföraren att man inte styr deltagarna, genom att till exempel förklara begreppen som landmärke eller nod, utan låter dem tänka fritt. Det är bättre att hålla en relativt fri interju och nedteckna deltagarnas kommentarer och sedan utvärdera vad de sagt utefter metodens begrepp, på så vis ger metoden friare och spontana svar. Även *Tidsgeografin*- och *karteringsmetoderna* användes under intervjuerna. Dessa var mycket lätta att hantera och underlättade i intervjuerna.

Genom *Kvalitativ stedesanalys* utarbetades den del i ortsanalysen som behandlar historia. Målet med metodens användande var att ge en kortfattad sammanfattning av ortens historia. Hela metoden användes inte, utan bara den del som behandlar historia, eftersom de övriga rubrikerna ingår i *Kevin Lynch, "the image of the city"*.

I urvalet av vilka personer som skulle delta i *intervjuerna*, togs hänsyn till deras sociala attribut, såsom ålder, kön och bakgrund. I examensarbetet användes metoden för *Sociokulturelle studier av städer og stedsutvikling*, inte mer än så, och inte i den utsträckning som egentligen vore önskvärt. Det hade varit givande att i ortsanalysen samarbeta med en sociolog eller ekonom och då utveckla användandet av denna metod mer. *Statistik* kan med fördel användas som en metod för att kort och snabbt redogöra för ortens sociala och ekonomiska struktur.

Det kan vara en god idé att inleda ortsanalysen med en geografisk redogörelse, för att få den oinvidde att förstå mer om sammanhanget. För att upprätta en kort geografisk beskrivning av en ort krävs egentligen ingen särskild metod, men då metoder för ortsanalys används kommer ofta många geografiska uppgifter fram. Metoderna *Natur- och landskapsanalys*, *stadsbildsanalys*, *Kevin Lynch, "the image of the city"*, *intervju*, *kartering* och *tidsgeografin* kan alla bidra med grundläggande geografisk information.

SWOT-metoden är en metod som är givande att använda sammanfattande i en analys, såsom i detta arbete. Genom metoden kan uppgifter som dykt upp under arbetet med ortsanalysen enkelt åskådliggöras. Metoden behöver inte användas sammanfattande, utan kan i analys-sammanhang användas fristående.

Vilka metoder som analysen byggs upp på är relevant, men lika viktigt är hur utövaren använder metoderna. Metoder för ortsanalys är inte uppbyggda som en handlingsplan som du kan genomföra och sedan få ut ett resultat av (med undantag för Kevin Lynch, "*the image of the city*", som faktiskt beskriver exakt hur utövaren ska utföra analysen). Hur utövaren vinklar analyserna avgör resultatet. I arbetet med Örkelljunga har metoderna medvetet använts för att poängtera och analysera de gröna strukturerna i förhållande till alla andra strukturer.

Det är inte irrelevant vilken ort som analyseras, då val av metoder sker. De metoder som använts här är valda med Örkelljunga som motiv och med grönt perspektiv. Om ortsanalysen gällde ett annat samhälle eller hade ett annat perspektiv skulle andra metoder förmodligen väljas. Grundläggande för ortsanalyser är nog ändå att alltid välja metoder som ger såväl beskrivande, jämförande och samverkande perspektiv. Då är det inte tillräckligt att analysera endast utifrån en metod.

En ortsanalys görs egentligen bäst av människor med olika kompetenser och olika bakgrund i en grupp. I kommunal verksamhet är det värdefullt att låta ortsanalysen utvecklas som ett förvaltningsövergripande projekt och helst med såväl intern som extern kompetens. I detta examensarbete har det av praktiska orsaker inte varit möjligt med ett samarbete mellan olika kompetenser, men intervjuerna i kapitlet Social- och ekonomisk struktur har gett en bredare bild. Dessutom har handledarna till examensarbetet bidragit med sina perspektiv.

Huruvida det är bra eller dåligt att arbeta med sin hemkommun kan det reflekteras mycket över. Kanske har en infödd analytiker redan från början en allt för klar bild av orten som analyseras. Kanske är analytikern partisk och bunden till sina förutfattade meningar. Det gäller att hålla en professionell nivå och se sina förutvarande kunskaper som tillgångar.

Ortsanalys är ännu ett vagt begrepp och ortsanalyser kan utformas olika beroende på metoder, infallsvinklar och utförare. Fördelen med *ortsanalys med grönt perspektiv*, i förhållande till grönplaner och grönstrukturplaner är att det ges utrymme för analyser av andra strukturer och för analyser av helheter. Ortsanalysen kan fungera som en förenklad form av Översiktsplan, som endast täcker ett samhälle, men som ser till helheten. Den kan upprättas för samhällen som kommunen behöver fördjupade kunskaper kring och ha den inriktning som är relevant för aktuella frågor.

Ortsanalys med grönt perspektiv kan vara en framtidens planeringsform att med nya infallsvinklar analysera orter.

De tio metoder som valdes ut att ingå i examensarbetets *Ortsanalys med grönt perspektiv* är här sammanställda i en tabell, med kommentarer kring hur analysmetoderna använts och vilka lärdomar som användandet givit.

Beskrivande analysmetoder		
Metod	Användningsområde	Lärdomar
Kevin Lynch "the image of the city"	Metoden ger en bred helhetsbild, då den egentligen innehåller både beskrivande och samverkande delar. I analysen används metoden inom områdena geografi, topografi, grönstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur.	Kevin Lynch "the image of the city" är enkel att utföra, då det instrueras exakt hur metoden utövas i boken med samma namn. Begrepp som landmärke, nod och barriär kan vara svåra att använda i intervjuer och presentationer.
Kvalitativ stedesanalys	Metoden är bara delvis använd, för att beskriva samhällets historia, eftersom den tangerar Kevin Lynch "the image of the city" i flera andra fall.	Samhällets själ har formats över tid.
Natur- och landskapsanalys	Natur- och landskapsanalys används till flera områden i analysen och har givit uppgifter om geografi, topografi, grönstruktur, vattenstruktur, husstruktur och infrastruktur.	Topografi presenteras enklast och tydligast genom sektioner. Strukturbegreppet är svårt att hantera.
Stadsbilds- analys	Används här endast för registrering av topografiska rumsbildningar.	Metoden är för knappt hanterad i examensarbetet för att lärdomar egentligen ska kunna tas. Litteratur om metoden är på tyska, vilket förhindrat fördjupning. Rumsbildningar i ett samhälle, då man förflyttar sig, behöver vara mycket tydligare för att uppfattas än om man är stilla.

Samverkande analysmetoder		
Metod	Användningsområde	Lärdomar
Intervju-metoder	Intervjumetoder ger inblick i framförallt sociala och ekonomiska strukturer, men även i geografi, historia, grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur och infrastruktur.	Det är svårt att hålla en intervju utan att styra deltagarens svar. Intervjuer är mer tidskrävande än man tror.
Karterings-metoder	Används som stöd i intervjuerna och bidrar med information om grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur.	Det krävs en enkel karta utan för mycket information, för att inte styra deltagaren i intervjun till att följa kartans linjer. Goda kunskaper hos intervjudeltagaren, i att läsa och förstå kartor, är en förutsättning för att metoden ska kunna användas.
Socio-kulturelle studier av städer og stedsutvikling	Metoden är endast delvis använd i ortsanalysen, för att medvetet välja intervjudeltagare med olika sociala förutsättningar och på så vis bidra till uppgifter om social- och ekonomisk struktur.	Metoden är för knappt hanterad i examensarbetet för att lärdomar egentligen ska kunna tas. Ett humanistiskt perspektiv, som sätter människor i centrum, ger tyngd åt en <i>ortsanalys med grönt perspektiv</i> .
Tidsgeografien	Används som stöd i intervjuerna och ger information om geografi, grönsstruktur, vattenstruktur, husstruktur, infrastruktur, social- och ekonomisk struktur.	Enkel metod som deltagaren i intervjun har lätt att ta till sig. Med en enkel översiktskarta över samhället, skisspapper och penna kan deltagarens vanor lätt skissas upp.

Jämförande analysmetoder		
Metod	Användningsområde	Lärdomar
Statistik	I ortsanalyser är statistik nästan ett krav. På samma sätt som en översiktskarta sätter in läsaren i den geografiska situationen bidrar statistik till en förståelse för social och ekonomisk struktur i ett samhälle.	Aktuell statistik kan vara svår att få tag på. Statistiska uppgifter från www.scb.se är sällan från innevarande år. En del statistik finns internt inom den kommunala verksamheten och kommuner har möjlighet att beställa särskild kommunstatistik med relevant information.
SWOT-analys	I arbetet används metoden sammanfattande genom en matrismodell av de uppgifter som framkommit genom övriga analysmetoder.	Analysmetoden är lätt att använda och kan appliceras på hela samhällen, som i en ortsanalys, men även i småskaliga projekt. Det är svårt att utföra metoden objektivt, eftersom den bygger på värderingar.

Källor och litteratur

Muntliga källor

Örkelljungaborna i intervjuerna för ortsanalysen är anonyma. Namnen som anges är inte deras riktiga namn. Intervjuerna är gjorda i Örkelljunga under perioden december 2008 - april 2009.

Elektroniska källor

Emigranten, Sveriges släktforskarförbund, CD-rom.

Helsingborgs dagblad: <http://hd.se/orkelljunga/2007/06/12/kul-i-dalen-med-siwan-wizex-danne/>, 2008-11-19.

Helsingborgs dagblad: <http://hd.se/orkelljunga/2008/10/26/lekplats-i-dalen/>, 2008-11-19.

Järnvägmuseivänner: <http://www.jvmv.se/>, 2009-05-12.

Lantmäteriet: <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, Rikets allmänna kartverks arkiv, Generalstabskartan, 1865, Hässleholm J243-9-1, Häradsekonomiska kartan, 1926-34, Örkelljunga J112-3-24 och Ekonomiska kartan, 1970 Örkelljunga J133-3C8i72, 2009-03-04.

Länsstyrelsen: http://www.m.lst.se/m/Kartor_och_planeringsunderlag/Landsbygdsprogram/, 2008-11-05.

Riksantikvarieämbetet: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/forn-sok/search.html>, 2008-11-24.

Sveriges television: <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=45247&a=514637>, 2008-11-19.

Statistiska centralbyrån: www.scb.se, 2008-12-03.

Örkelljunga kommun: <http://www.orkelljunga.se/turism/orkelljungaabygden/>, 2008-11-19.

Örkelljunga kommun: <http://www.orkelljunga.se/upload/505/dokument/lyckstaborg2.pdf>, 2008-11-24.

Örkelljunga kommuns databas: H:\Vägverket\Trafikmätningar Resultat 2004-2005.xls, 2009-05-11.

Litteratur

Boverket, 2006, *Lär känna din ort! -metoder att analysera orter och stadsdelar*, Karlskrona.

Bringéus, Nils-Arvid & Forssell, Nils Erik, 1984, *Lärkesholm och von Reiserska Stiftelsen*, Lund.

Bringéus, Nils-Arvid et al, 2008, *Krig och fred i Örkelljunga-bygden*, Pozkal, Polen.

Grahn, Patrik, 1992, *Människors behov av parker: amerikansk forskning idag: rapport från en vistelse i University of California*, University of Michigan och Texas A&M University, Alnarp.

Lundgren Alm, Elisabet, 1996, *Stadsgrönskan - Integrerat eller separerat stadsbyggnadselement?*, Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg.

Lunds kommun; Pålstam, Ylva (Ramböll), 2005, *Ortsanalys för Torna Hällestad*, Malmö.

Lynch, Kevin, 1975, *The image of the City*, Cambridge, Massachusetts och London.

Lövré, Karl, 2003, *Det gröna som identitetsskapande stadsbyggnadselement - objekt, koncept och struktur*, Agraria 423, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp.

Schibbye, Bengt & Pålstam, Ylva, Boverket, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet, 2001, *Landskap i fokus - Utvärdering av metoder för landskapsanalys*, Stockholm.

Svalövs kommun; Nilsson, Johan, 2002, *Ortsanalys för Kågeröd 2002*, Svalöv.

Svalövs kommun; Wirén, Karl, 2001, *En Ortsanalys av Teckomatorp*, Svalöv.

Wallin, Lasse, Wallins kulturlandskap och arkeologi, 2008:24, *Arkeologisk utredning av Lycksta berg*, Dalby.

Örkelljunga kommun; Andersson, Jörgen och Johansson, Janne, *Naturvårdsplan*, 1998, Örkelljunga.

Örkelljunga kommun. *Analys av inventeringen över Örkelljunga tätort*, 2004, Örkelljunga. (praktikarbete utfört av Helene Karlsson, Blekinge Tekniska Högskola, åt Plan- och byggenheten)

Örkelljunga kommun, *Årsredovisning 2008 Örkelljunga kommun*, 2009, Hässleholm.

Örkelljunga kommun, *ÖP07, Örkelljunga kommuns översiktsplan*, 2008, Örkelljunga.

Örkelljunga Rotaryklubb, *Vårt Örkelljunga - på tröskeln till ett nytt årtusende*, 1999, Ängelholm.

